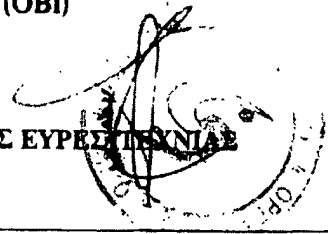

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ (ΟΒΙ)

ΑΙΤΗΣΗ

ΓΙΑ ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΣ ΕΥΡΕΣΗΣ

Αριθμός αίτησης για καταθέση σταθμάσης Ευρωπαϊκού Διπλώματος	980402483
Ημερομηνία παραλαβής:	22.10.1998
Ημερομηνία καταθέσης της μετάφρασης Ευρωπαϊκού Διπλώματος	
Αριθμός δημοσίευσης: Ε.Δ.Β.Ι.	

Αριθμός / ημερομηνία καταθέσης Ευρωπαϊκής αίτησης:	91916986.2	-	13.09.91
Αριθμός / ημερομηνία δημοσίευσης χορήγησης Ευρωπαϊκού Διπλώματος	0548228	-	12.08.98

☒ Μετάφραση Ευρωπαϊκού Διπλώματος	☐ Μετάφραση τροποποιημένου Ευρωπαϊκού Διπλώματος
--	--

ΔΙΕΘΝΗΣ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ: C12N 9/20	Χώρες προσδιορισμού							
	AT ☒ Αυστρία	ES ☒ Ισπανία	IE ☐ Ιρλανδία	PT ☐ Πορτογαλία				
	BE ☒ Βέλγιο	FR ☒ Γαλλία	IT ☒ Ιταλία	SE ☒ Σουηδία				
	LI-CH ☒ Ελβετία Λιχτενστάιν	FL ☐ Φιλανδία	LU ☒ Λουξεμβούργο					
	DE ☒ Γερμανία	GB ☒ Μ. Βρετανία	MC ☐ Μονακό					
	DK ☒ Δανία	GR ☒ Ελλάδα	NL ☒ Ολλανδία					

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ ΑΪΠΑΣΗΣ. ΤΙΤΛΟΣ

ΚΑΤΑΘΕΤΗΣ NOVO NORDISK A/S Όνομα / Επωνυμία: NOVO ALLE, 2880 BAGSVAERD, ΔΑΝΙΑ Διεύθυνση :/ Έδρα: Τηλέφωνο: Τελεφαξ:

☐ Επιπλέον καταθέτες σε πρόσθετο φύλλο χαρτιού (Αριθμός)
--

ΕΦΕΥΡΕΤΗΣ (ΕΣ)

Όνομα:

SVENDSEN, ALLAN

Διεύθυνση:

BAKKELEDET 28, DK-3460 BIRKEROD, ΔΑΝΙΑ

Τηλέφωνο:

Τέλεφαξ:

03

Επιπλέον εφευρέτες σε πρόσθετο φύλλο χαρτί

(Αριθμός)

ΔΗΛΩΣΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ

(αριθμός - ημερομηνία - χώρα προέλευσης)

219490 - 13.09.90 - ΔΑΝΙΑ

219590 - 13.09.90 - ΔΑΝΙΑ

219690 - 13.09.90 - ΔΑΝΙΑ

ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΣ

Όνομα:

ΘΕΟΔΩΡΑ ΒΑΓΕΝΑ

Διεύθυνση:

Κουμπάρη 2, 106 74 Αθήνα

Τηλέφωνο:

3625757 - 3626624 - 3622724

Τέλεφαξ:

3626742

ΑΝΤΙΚΛΗΤΟΣ

Όνομα:

ΕΛΕΝΗ Γ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Διεύθυνση:

Κουμπάρη 2, 106 74 Αθήνα

Τηλέφωνο:

3625757 - 3626624 - 3622724

3626742

Τόπος:

Αθήνα

Ημερομηνία:

21.10.98

Υπογραφή (έξ) του (των) καταθέτη (τών) δικού(των) πληρεξουσίου (ων)

ΘΕΟΔΩΡΑ ΒΑΓΕΝΑ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ Α.Ν. 19668
ΚΟΥΜΠΑΡΗ 2, Α. Π. Κ. Α.
ΤΗΛ: 3625757 - 3626624
ΑΦΜ: 94981583
ΔΟΥ: ΒΥΡΩΝΑ

ΘΕΟΔΩΡΑ ΒΑΓΕΝΑ

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΜΕ ΝΑ ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΗΣΕΤΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΠΟΓΡΑΦΗ.
ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΝΑ ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΗΘΕΙ ΚΑΙ Η ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ
ΥΠΟΓΡΑΦΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΓΡΑΦΗ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ (ΟΒΙ)

E

ΑΙΤΗΣΗ

ΓΙΑ ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΣ ΕΥΡΕΣΙΤΕΧΝΙΑΣ

(έντυπο για επιπλέον εφευρέτες)

Αριθμός αιτήσης για κατάθεση μεταφράσης Ευρωπαϊκού Διπλώματος:	980402483	01
Ημερομηνία παραλαβής:	22.10.1998	
Ημερομηνία κατάθεσης της μεταφράσης Ευρωπαϊκού Διπλώματος:		
Αριθμός δημοσίευσης / Ε.Δ.Β.Ι:		

Αριθμός / ημερομηνία κατάθεσης Ευρωπαϊκής αίτησης:	91916986.2 -13.09.91	02
Αριθμός / ημερομηνία δημοσίευσης χορήγησης Ευρωπαϊκού Διπλώματος:	0548228 -12.08.98	

ΕΦΕΥΡΕΤΗΣ:			08
Όνομα / Επωνυμία:	CLAUSEN, IB, GROTH		
Διεύθυνση / Έδρα:	ORDRUP JAGTVEJ 153, ST.TV., DK-2920 CHARLOTTENLUND, ΔΑΝΙΑ		
Τηλέφωνο:	Τέλεφαξ:		

ΕΦΕΥΡΕΤΗΣ:			08
Όνομα / Επωνυμία:	PATKAR, SHAMKANT, ANANT		
Διεύθυνση / Έδρα:	CHRISTOFFERS ALLE 91, DK-2800 LYNGBY, ΔΑΝΙΑ		
Τηλέφωνο:	Τέλεφαξ:		

ΕΦΕΥΡΕΤΗΣ:			08
Όνομα / Επωνυμία:	GORMSEN, ERIK		
Διεύθυνση / Έδρα:	SNEKKETOFTEN 15, DK-2830 VIRUM, ΔΑΝΙΑ		
Τηλέφωνο:	Τέλεφαξ:		

☐ Επιπλέον καταθέτες σε προτύπο φύλλο χαρτί (Αριθμός)	09
--	----

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ (ΟΒΙ)

ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΠΑΡΑΛΑΒΗΣ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ Ή ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΣ	Ημερομηνία:
Αριθμός: 01181883 ΔΟΥ: ΕΥΡΩΠΑ	Υπογραφή ή επίσημη σφραγίδα

Αριθμός αίτησης για κατάθεση μεταφράσης Ευρωπαϊκού Διπλώματος:	980402483
Ημερομηνία παραλαβής:	02.10.1998
Ημερομηνία κατάθεσης της μεταφράσης Ευρωπαϊκού Διπλώματος:	
Αριθμός δημοσίευσης: ΕΔΒΙ:	

Πιστοποιούμε την παραλαβή των εγγράφων έτσι όπως δηλώνονται παρακάτω:

Η ΑΙΤΗΣΗ ΟΠΩΣ ΚΑΤΑΤΙΘΕΤΑΙ ΣΥΝΟΔΕΥΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΕΓΓΡΑΦΑ:

- ☒ 1. Μετάφραση της Περιγραφής: ☐ 2 αντίγραφα ☐ 4 φύλλα ανά αντίγραφο
- ☒ 1α. Ξενογλώσση Περιγραφή στα: ☒ Αγγλικά, ☐ Γαλλικά, ☐ Γερμανικά - ☐ αντίγραφα ☐ 21 φύλλα ανά αντίγραφο
- ☒ 2. Μετάφραση των Αξιώσεων: ☐ 2 αντίγραφα ☐ 3 φύλλα ανά αντίγραφο
- ☒ 2α. Ξενογλώσσες Αξιώσεις στα: ☒ Αγγλικά, ☐ Γαλλικά, ☐ Γερμανικά - ☐ αντίγραφα ☐ 2 φύλλα ανά αντίγραφο
- ☒ 3. Μετάφραση της Περίληψης: ☐ 2 αντίγραφα ☐ 1 φύλλα ανά αντίγραφο
- ☒ 3α. Ξενογλώσση Περίληψη στα: ☒ Αγγλικά, ☐ Γαλλικά, ☐ Γερμανικά - ☐ αντίγραφα ☐ 2 φύλλα ανά αντίγραφο
- ☒ 4. Σχέδια: ☐ 2 αντίγραφα ☐ 9 φύλλα ☐ 9 σύνολο σχεδίων
- ☒ 4α. Ξενογλώσσα σχέδια: ☐ αντίγραφα ☐ 9 φύλλα ☐ 9 σύνολο σχεδίων
- ☐ 5. Διαφορετικές αξιώσεις για την Ελλάδα
- ☒ 6. Απόδειξη καταβολής τέλους κατάθεσης
- ☒ 7. Ειδικό πληρεξούσιο
- ☒ 8. Γενικό Πληρεξούσιο ~~με/χωρίς~~ μετάφραση
- ☐ 9. Επιπλέον φύλλο (α) καταθέτη (ών)
- ☒ 10. Επιπλέον φύλλο (α) εφευρέτη (ών)
- ☒ 11. Έντυπο Α₁ ☒ ή Α₂ ☐ ή Α₃ ☐
- ☐ 12. Έντυπο Β₁ ☐ ή Β₂ ☐
- ☒ 13. Έντυπο 2006 ☐
- ☒ 14. ΕΡΟ FORM 1219 ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΜΕ ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠ.
Δ. Ε.

EP,15153

ΤΙΤΛΟΣ

5

Παραλλαγές λιπάσης

Πεδίο της εφεύρεσης

10 Η παρούσα εφεύρεση αναφέρεται σε νέες παραλλαγές ενζύμου λιπάσης με βελτιωμένες ιδιότητες, σε DNA κατασκευές που κωδικοποιούν την έκφραση των ρηθέντων παραλλαγών, σε τα κύτταρα ξενιστές ικανά να εκφράζουν τις ποικιλίες από τις DNA κατασκευές, όπως επίσης και σε μια μέθοδο παραγωγής των παραλλαγών μέσω της καλλιέργειας των ρηθέντων ξενιστών κυττάρων.

Ιστορικό της εφεύρεσης

15 Η έλευση και η ανάπτυξη των τεχνικών ανασυνδυασμένου DNA είχε βαθιά επίδραση στο πεδίο της χημείας των πρωτεϊνών. Θεωρείται ότι αυτές οι τεχνικές θα καταστήσουν δυνατό το σχεδιασμό πεπτιδίων και πρωτεϊνών, όπως τα ένζυμα, σύμφωνα με ειδικά κριτήρια, επιτρέποντας έτσι την παραγωγή ενώσεων με επιθυμητές ιδιότητες.

Λόγω της διαθεσιμότητας τέτοιων τεχνικών, έχει καταστεί δυνατή η κατασκευή ενζύμων με επιθυμητές αλληλουχίες αμινοξέων, και πολλές έρευνες έχουν αφιερωθεί σ' αυτό το αντικείμενο.

20 Η πρωτοπαγής δομή ορισμένων λιπασών έχει καθοριστεί και περιγραφεί στη βιβλιογραφία (Boel et al., *Lipids* 23, 701-706 (1988), de Caro et al., *Biochim. Biophys. Acta* 671, 129-138 (1981), Winkler et al., *Nature* 343, 771-774 (1990)). Περαιτέρω, έχει εξακριβωθεί η τριτοπαγής δομή ενός πολύ μικρότερου αριθμού λιπασών (Winkler et al., *Nature* 343, 771-774 (1990), Brady et al., *Nature* 343, 767-770 (1990) J. D. Schrag et al., *Nature* 351, 1991, pp. 761-764). Από αυτές τις έρευνες φαίνεται ότι οι λιπάσες έχουν κοινά συγκεκριμένα δομικά χαρακτηριστικά, αλλά από 25 την άλλη πλευρά, υπάρχουν επίσης βασικές δομικές παραλλαγές μεταξύ των λιπασών.

Σύνοψη της εφεύρεσης

Περαιτέρω έρευνες έχουν δείξει ότι οι βελτιωμένες ιδιότητες των λιπασών μπορούν να προκύψουν με μία ή περισσότερες ειδικές μεταλλαγές στην αλληλουχία του DNA που εκφράζει μια ειδική λιπάση για την απόκτηση παραλλαγών λιπάσης που εμφανίζουν τέτοιες βελτιωμένες ιδιότητες.

30 Συνεπώς, από μιαν άποψη, η παρούσα εφεύρεση αναφέρεται σε μια παραλλαγή λιπάσης της γονικής λιπάσης που περιέχει μια καταλυτική δίκην θρυψίνης τριάδα περιλαμβάνουσα μια ενεργή σερίνη κείμενη σε ένα κατ' εξοχήν υδρόφοβο, επιμήκη θύλακα σύνδεσης του μορίου της λιπάσης, όπου το ηλεκτροστατικό φορτίο ή/και η υδροφοβία της λιπιδικής ζώνης επαφής της γονικής λιπάσης αλλάζει με την εξάλειψη ή την αντικατάσταση ενός ή περισσότερων αρνητικά φορτισμένων καταλοίπων αμινοξέων με ουδέτερο ή θετικά φορτισμένο κατάλοιπο (-α) αμινοξέων, ή/και με την αντικατάσταση ενός ή περισσότερων ουδέτερων καταλοίπων αμινοξέων με θετικά φορτισμένο κατάλοιπο (-α) αμινοξέων, ή/και με εξάλειψη ή αντικατάσταση ενός ή περισσότερων υδρόφιλων καταλοίπων αμινοξέων με υδρόφοβο κατάλοιπο (-α) αμινοξέων. Προς χάριν ευκολίας, αυτή η παραλλαγή λιπάσης ορίζεται 35 στα ακόλουθα ως παραλλαγή λιπάσης I.

40 Στο παρόν κείμενο, ο όρος «δίκην θρυψίνης» υποδηλώνει ότι η γονική λιπάση αποτελείται από μια καταλυτική τριάδα στο ενεργό κέντρο που αντιστοιχεί σε αυτό της θρυψίνης, π.χ. τα αμινοξέα Ser, His και ένα από τα Asp, Glu, Asn ή Gln. Μερικές λιπάσες μπορούν επίσης να περιλαμβάνουν μια επιφανειακή δομή βρόχου η οποία καλύπτει την ενεργή σερίνη όταν η λιπάση είναι σε ανενεργή μορφή (ένα παράδειγμα μιας τέτοιας λιπάσης περιγράφεται υπό Brady et al., *Nature* 343, 1990, pp. 767-770). Όταν η λιπάση ενεργοποιείται, η δομή βρόχου μετατοπίζεται 45 ώστε να εκθέσει τα κατάλοιπα του ενεργού κέντρου, δημιουργώντας μια επιφάνεια με αυξημένη επιφανειακή υδροφοβία η οποία αλληλεπιδρά με το λιπιδικό υπόστρωμα στην ή κατά τη διάρκεια της υδρόλυσης. Για αυτό το σκοπό, αυτή η επιφάνεια ορίζεται ως η «λιπιδική ζώνη επαφής», που προορίζεται να περιλάβει τα κατάλοιπα αμι-

νοξέων που βιώνονται εντός ή σχηματίζουν μέρος της επιφάνειας. Αυτά τα κατάλοιπα μπορούν να συμμετέχουν στην αλληλεπίδραση της λιπάσης με το υποστρώμα στην ή κατά τη διάρκεια της υδρόλυσης όπου η λιπάση υδrolύει τριγλυκερίδια από τη λιπιδική φάση όταν ενεργοποιείται από την επαφή με την λιπιδική επιφάνεια. Κατά τη διάρκεια της υδρόλυσης των τριγλυκεριδίων, σχηματίζονται σε διάφορες ποσότητες λιπαρά οξέα και μονο- και δι-γλυκερίδια. Ένας λόγος για την αλλαγή του ηλεκτροστατικού φορτίου ή/και της υδροφοβίας της λιπιδικής ζώνης επαφής μέσω μετάλλαξης της λιπάσης σε αυτή τη ζώνη είναι ότι τα λιπαρά οξέα που σχηματίζονται κατά τη διάρκεια της υδρόλυσης μπορούν να παραμείνουν στη λιπιδική φάση, σχηματίζοντας έτσι μια αρνητικά φορτισμένη επιφάνεια. Όταν η λιπάση χρησιμοποιείται για σκοπούς πλύσης, τα αρνητικά φορτισμένα απορρυπαντικά μπορούν να σχηματίσουν αρνητικά φορτία πάνω στη λιπιδική επιφάνεια. Έτσι, με την παρασκευή των παραλλαγών λιπάσης που είναι λιγότερο αρνητικά φορτισμένες ή/και περισσότερο υδροφobes, είναι δυνατό να ληφθούν λιπάσες με διαφορετικές εξιδεικεύσεις ή/και βελτιωμένες ιδιότητες.

Η παρούσα εφεύρεση αναφέρεται επίσης σε μια κατασκευή DNA περιλαμβάνουσα μια αλληλουχία DNA που κωδικοποιεί μια παραλλαγή λιπάσης όπως αναφέρθηκε παραπάνω, σε έναν ανασυνδυασμένο φορέα έκφρασης που φέρει τη ρηθείσα κατασκευή DNA, σε ένα κύτταρο μεταμορφωμένο με τη κατασκευή DNA ή τον φορέα έκφρασης, όπως επίσης σε μια μέθοδο παραγωγής μιας παραλλαγής λιπάσης της εφεύρεσης μέσω καλλιέργειας ή ανάπτυξης του ρηθέντος κυττάρου υπό συνθήκες που οδηγούν στην παραγωγή της παραλλαγής λιπάσης, μετά την οποία η παραλλαγή λιπάσης ανακτάται από την καλλιέργεια.

Η εφεύρεση αναφέρεται περαιτέρω σε ένα απορρυπαντικό πρόσθετο περιέχον μια παραλλαγή λιπάσης της εφεύρεσης, κατ' επιλογήν με τη μορφή μιας μη ιονιζώδους κόκκου, σταθεροποιημένου υγρού ή προστατευμένου ενζύμου, όπως επίσης σε μια απορρυπαντική σύνθεση περιλαμβάνουσα την παραλλαγή λιπάσης της εφεύρεσης.

Λεπτομερής περιγραφή της εφεύρεσης

Στην παρούσα περιγραφή και στις αξιώσεις, χρησιμοποιούνται οι ακόλουθες συντομογραφίες:

25	<u>Αμινοξέα:</u>		
	A	= Ala =	Αλανίνη
	V	= Val =	Βαλίνη
	L	= Leu =	Λευκίνη
	I	= Ile =	Ισολευκίνη
30	P	= Pro =	Προλίνη
	F	= Phe =	Φαινυλαλανίνη
	W	= Trp =	Τρυπτοφάνη
	M	= Met =	Μεθειονίνη
	G	= Gly =	Γλυκίνη
35	S	= Ser =	Σερίνη
	T	= Thr =	Θρεονίνη
	C	= Cys =	Κυστεΐνη
	Y	= Tyr =	Τυροσίνη
	N	= Asn =	Ασπαργίνη
40	Q	= Gln =	Γλουταμίνη
	D	= Asp =	Ασπαρτικό οξύ
	E	= Glu =	Γλουταμινικό οξύ
	K	= Lys =	Λυσίνη
	R	= Arg =	Αργινίνη
45	H	= His =	Ιστιδίνη

Στην περιγραφή των παραλλαγών λιπατής σύμφωνα με την εφεύρεση, χρησιμοποιείται η ακόλουθη ονοματολογία προς ευκολία αναφοράς:

Αρχικό αμινοξύ (-έα): θέση (-εις): υποκατεστημένο αμινοξύ (-έα)

Σύμφωνα με αυτή την ονοματολογία, για παράδειγμα η αντικατάσταση του γλουταμινικού οξέος από γλυκίνη στη θέση 195 απεικονίζεται ως εξής:

Gly 195 Glu ή G195E

η εξάλειψη της γλυκίνης στην ίδια θέση απεικονίζεται ως:

Gly 195 * ή G195*

και η ένθεση ενός πρόσθετου κατάλοιπου αμινοξέος όπως η λυσίνη απεικονίζεται ως:

Gly 195 GlyLys ή G195GK

Όπου η ειδική λιπάση περιλαμβάνει μια «εξάλειψη» συγκριτικά με άλλες λιπάσες και εκτελείται μια ένθεση σε μια τέτοια θέση αυτό υποδεικνύεται ως εξής:

* 36 Asp ή *36D

για την ένθεση ενός ασπαρτικού οξέος στη θέση 36

Οι πολλαπλές μεταλλαγές διαχωρίζονται με συν, π.χ.:

Arg 170 Tyr + Gly 195 Glu ή R170Y + G195E

παριστάνει μεταλλαγές στις θέσεις 170 και 195 υποκαθιστώντας την τυροσίνη και το γλουταμινικό οξύ με αργινίνη και γλυκίνη, αντίστοιχα.

Σύμφωνα με την εφεύρεση, η παραλλαγή λιπάσης I είναι κατά προτίμηση μια παραλλαγή στην οποία ένα ή περισσότερα κατάλοιπα γλουταμινικού οξέος ή ασπαρτικού οξέος της λιπιδικής ζώνης επαφής της λιπάσης αντικαθίστανται από γλουταμίνη, ασπαργίνη, αλανίνη, λευκίνη, βαλίνη, σερίνη, θρεονίνη, λυσίνη ή αργινίνη.

Παρόλο που η γονική λιπάση μπορεί να εξαχθεί από μια ποικιλία πηγών όπως λιπάσες θηλαστικών, π.χ. πανγκρεατικές, γαστρικές, ηπατικές ή λιποπρωτεϊνικές λιπάσες, γενικώς προτιμάται να είναι μια μικροβιακή λιπάση. Ως τέτοια, η γονική λιπάση επιλέγεται από ζυμομύκητα, π.χ. λιπάσες Candida, ή βακτήριο, π.χ. λιπάσες Pseudomonas ή μύκητα, π.χ. λιπάσες Humicola ή Rhizomucor. Ιδιαίτερα προτιμάται η επιλογή της γονικής λιπάσης από μια ομάδα δομικώς ομόλογων λιπασών.

Σε μια προτιμώμενη ενσωμάτωση της παραλλαγής λιπάσης I της εφεύρεσης, η γονική λιπάση είναι μια λιπάση Rhizomucor miehei, ειδικότερα η λιπάση που περιγράφεται στην EP 305 216. Σε αυτή την ενσωμάτωση, ένα ή περισσότερα κατάλοιπα αρνητικά φορτισμένων αμινοξέων μπορούν να υποκατασταθούν με ένα ή περισσότερα κατάλοιπα θετικά φορτισμένων ή ουδέτερων αμινοξέων ως ακολούθως:

D91N, K, R, A, V, L, S, T
D256N, K, R, A, V, L, S, T
D226N, K, R, A, V, L, S, T
D61N, K, R, A, V, L, S, T
D113N, K, R, A, V, L, S, T
E201Q, K, R, A, V, L, S, T
D243N, K, R, A, V, L, S, T.

Σε μια άλλη προτιμώμενη ενσωμάτωση της παραλλαγής λιπάσης I της εφεύρεσης, η γονική λιπάση είναι μια λιπάση Humicola lanuginosa, ειδικότερα η λιπάση που παράγεται από το στέλεχος DSM 4106 του H. lanuginosa (βλέπε EP 258 068). Σε αυτή την ενσωμάτωση, ένα ή περισσότερα αρνητικώς φορτισμένα κατάλοιπα αμινοξέων μπορούν να αντικατασταθούν με ένα ή περισσότερα ουδέτερα ή θετικώς φορτισμένα κατάλοιπα αμινοξέων ως κάτωθι:

5 E87Q, K, R, A, N, T, S, L, V·
D254N, K, R, A, Q, T, S, L, V·
D242N, K, R, A, Q, T, S, L, V·
E210Q, K, R, A, N, T, S, L, V·
E56Q, K, R, A, N, T, S, L, V·
D96N, K, R, A, Q, T, S, L, V·
D111N, K, R, A, Q, T, S, L, V·
D62A, Q, N, T, S, K, R, L, V·
E219A, Q, N, T, S, K, R, L, V·
10 E234A, Q, N, T, S, K, R, L, V·
E57A, Q, N, T, S, K, R, L, V·
E99A, Q, N, T, S, K, R, L, V·
D27A, Q, N, T, S, K, R, L, V· ή
E239A, Q, N, T, S, K, R, L, V.

15 Ιδιαίτερα προτιμώμενες αντικαταστάσεις σύμφωνα με την εφεύρεση είναι

E87Q + D254N + D242N + E210Q·
E87Q + D254N + E210Q·
20 D96N + E87Q + D254N·
R209A + E210A.

Εναλλακτικά, ένα ή περισσότερα καπάλαιτα ουδέτερων αμινοξέων μπορεί να αντικατασταθούν με ένα ή περισσότερα θετικώς φορτισμένα καπάλαιτα αμινοξέων ως κάτωθι:

25 T267K, R·
S85K, R·
T226K, R·
N88K, R·
N92K, R·
30 I255K, R·
I202K, R·
L206K, R·
L259K, R·
V203K, R· ή
35 L227K, R

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η λιπάση Humicola lanuginosa και η λιπάση Rhizomucor miehei ανήκουν στην ίδια ομάδα λιπασών. Αυτό συνεπάγεται ότι η συνολική τριτοδιάταξη δομή των δύο λιπασών μοιάζει πολύ και έχει δειχθεί με κρυσταλλογραφία ακτίνων Χ ότι είναι υψηλά ομόλογες (ένα μοντέλο υπολογιστή της λιπάσης H. lanuginosa και της Rh. miehei απεικονίζεται στις Εικόνες 1Α και Β και 2Α και Β, αντίστοιχα, από τις οποίες οι ομοιότητες ανάμεσα στις λιπιδικές ζώνες επαφής των δύο λιπασών διακρίνονται σαφώς). Συνεπώς, είναι πιθανόν ότι οι τροποποιήσεις του υποδεικνυόμενου τύπου για κάθε λιπάση να είναι επίσης λειτουργικές για την άλλη λιπάση.

40 Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με την εφεύρεση, οποιαδήποτε των τροποποιήσεων της αλληλουχίας των αμινοξέων που αναφέρθηκε παραπάνω για την παραλλαγή λιπάσης I μπορεί να συνδυαστεί με οποιαδήποτε άλλη τροποποίηση που αναφέρθηκε παραπάνω ή με οποιαδήποτε των τροποποιήσεων για τις παραλλαγές II και III που περιγράφονται στην WO 92/05249.

Μέθοδοι πειραματικής των παραλλαγών λιπάσης της εφεύρεσης

Μερικές μέθοδοι για την εισαγωγή μεταλλάξεων σε γονίδια είναι γνωστές στην τεχνική. Μετά από μια σύντομη συζήτηση για την κλωνοποίηση των κωδικοποιητικών της λιπάσης DNA αλληλουχιών, θα συζητηθούν οι μέθοδοι δημιουργίας μεταλλαγών σε ειδικές θέσεις στην αλληλουχία κωδικοποίησης της λιπάσης.

Κλωνοποίηση μιας κωδικοποιητικής της λιπάσης αλληλουχίας DNA

Η DNA αλληλουχία που κωδικοποιεί μια γονική λιπάση μπορεί να απομονωθεί από ένα οποιοδήποτε κύτταρο ή μικροοργανισμό που παράγει την υπο συζήτηση λιπάση με διάφορες μεθόδους, γνωστές στην τεχνική. Πρώτον ένα γονιδιακό DNA ή/και μια βιβλιοθήκη cDNA θα πρέπει να κατασκευαστεί χρησιμοποιώντας χρωμοσωμικό DNA ή αγγελιαφόρο RNA από τον οργανισμό που παράγει την υπό μελέτη λιπάση. Ακολούθως, αν η αλληλουχία αμινοξέων της λιπάσης είναι γνωστή, μπορούν να παρασκευαστούν και να χρησιμοποιηθούν ομόλογοι επισημασμένοι ολιγονουκλεοτιδικοί ανιχνευτές στην αναγνώριση των κλώνων που κωδικοποιούν τη λιπάση από μια βιβλιοθήκη του γονιδιώματος του βακτηριακού DNA ή από μια βιβλιοθήκη από ένα μυκητιακό cDNA. Εναλλακτικά, ένας επισημασμένος ολιγονουκλεοτιδικός ανιχνευτής που περιλαμβάνει αλληλουχίες ομόλογες της λιπάσης από άλλο στέλεχος βακτηρίων ή μύκητων μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ανιχνευτής για την εξακρίβωση των κλώνων που κωδικοποιούν τη λιπάση, με τη χρήση συνθηκών υβριδοποίησης και ξεπλύματος ελαττωμένης αυστηρότητας.

Επιπλέον άλλη μια μέθοδος για την εξακρίβωση κλώνων που παράγουν λιπάση περιλαμβάνει την ένθεση θραυσμάτων γονιδιακού DNA εντός ενός φορέα έκφρασης, όπως ένα πλασμίδιο, τη μεταμόρφωση βακτηρίων ιωνητικών στη λιπάση με την προκύπτουσα βιβλιοθήκη γονιδιακού DNA, και ακολούθως την τοποθέτηση των μεταμορφωμένων βακτηρίων σε άγαρ που περιέχει ένα υπόστρωμα για τη λιπάση. Αυτά τα βακτήρια που περιέχουν πλασμίδιο που φέρει λιπάση θα παράγουν ατοικίες περιβαλλόμενες από μια άλω διαυγούς άγαρ, λόγω της χύνευσης του υποστρώματος από την αποβαλλόμενη λιπάση.

Εναλλακτικά, η DNA αλληλουχία που κωδικοποιεί το ένζυμο μπορεί να παρασκευαστεί συνθετικά με καθιερωμένες τυπικές μεθόδους, π.χ. τη φωσφοαμιδική μέθοδο που περιγράφεται υπό S. L. Beaucage and M. H. Caruthers, Tetrahedron Letters 22, 1981, pp. 1859-1869, ή τη μέθοδο που περιγράφεται υπό Matthes et al., The EMBO J. 3, 1984, pp. 801-805. Σύμφωνα με τη φωσφοαμιδική μέθοδο, τα ολιγονουκλεοτίδια παρασκευάζονται, π.χ., εντός αυτόματου παρασκευαστή DNA, καθαρίζονται, ανασυνδέονται, συνδέονται και κλωνοποιούνται εντός κατάλληλων φορέων. Τελικώς, η DNA αλληλουχία μπορεί να είναι μικτής γονιδιακής και συνθετικής, μικτής συνθετικής και cDNA ή μικτής γονιδιακής και cDNA προέλευσης παρασκευασμένη από τη σύνδεση θραυσμάτων συνθετικής, γονιδιακής ή cDNA προέλευσης (όπως συμφέρεi), όπου τα θραύσματα αντιστοιχούν στα διάφορα τμήματα όλης της DNA αλληλουχίας, σύμφωνα με πρότυπες τεχνικές. Η DNA αλληλουχία μπορεί επίσης να παρασκευαστεί από αλυσιδωτή αντίδραση πολυμεράσης (PCR) χρησιμοποιώντας ειδικούς εκκινητές, για παράδειγμα όπως περιγράφεται στην US 4.683.202 ή υπό R. K. Saiki et al., Science 239, 1988, pp. 487-491.

Μεταλλαξιγένεση κατευθυνόμενης θέσης της αλληλουχίας που κωδικοποιεί τη λιπάση

Όταν απομονωθεί η DNA αλληλουχία που κωδικοποιεί τη λιπάση, και έχουν εξακριβωθεί οι επιθυμητές θέσεις για τη μεταλλαγή, οι μεταλλαγές μπορούν να εισαχθούν με τη χρήση συνθετικών ολιγονουκλεοτιδίων. Αυτά τα ολιγονουκλεοτίδια περιέχουν αλληλουχίες νουκλεοτιδίων που στέκονται δίπλα στις επιθυμητές θέσεις μεταλλαγής. Τα μεταλλαγμένα νουκλεοτίδια εισάγονται κατά τη διάρκεια της ολιγονουκλεοτιδικής σύνθεσης. Σε μια ειδική μέθοδο, ένα μονόκλωνο χάσμα του DNA που γεφυρώνει την αλληλουχία που κωδικοποιεί τη λιπάση, δημιουργείται εντός ενός φορέα που φέρει το γονίδιο λιπάσης. Ακολούθως το συνθετικό νουκλεοτίδιο, που φέρει την επιθυμητή μεταλλαγή, ανασυνδέεται σε μια ομόλογη περιοχή του μονόκλωνου DNA. Το παραμένον χάσμα ακολουθώντας πληρούνται με DNA πολυμεράση I (θραύσμα Klenow) και η δομή συνδέεται με τη χρήση λιγκάσης T4. Σε ένα ειδικό παράδειγμα αυτής της μεθόδου περιγράφεται υπό Morinaga et al., (1984, *Biotechnology* 2: 646-639). Στην Ευρ. ΗΠΑ No. 4.760.025 υπό Estell et al., που δημοσιεύτηκε στις 26 Ιουλίου 1988, περιγράφεται η εισαγωγή ολιγονουκλεοτιδίων που κωδικοποιούν πολλαπλές μεταλλαγές μέσω πραγματοποίησης ελάχιστων τροποποιήσεων της κασ-

σέτας, εντούτοις, μπορεί να εισαχθεί μια ακόμη μεγαλύτερη ποικιλία μεταλλάγων σε οποιοδήποτε χρόνο με τη μέθοδο Morinaga, επειδή μπορεί να εισαχθεί μια πολλαπλότητα ολιγονουκλεοτιδίων με διαφορετικά μήκη.

Μια άλλη μέθοδος εισαγωγής μεταλλαγών σε αλληλουχίες που κωδικοποιούν τη λιπάση περιγράφεται υπό Nelson and Long, *Analytical Biochemistry* **180**, 1989, pp. 147-151. Αυτή περιλαμβάνει την εκ τριών σταδίων δημιουργία ενός θραύσματος PCR που περιέχει την επιθυμητή μεταλλαγή που εισάγεται με τη χρήση ενός χημικά παρασκευασμένου κλώνου DNA ως ένα από τους εκκινητές στις αντιδράσεις PCR. Από το από την PCR δημιουργούμενο θραύσμα, μπορεί να απομονωθεί ένα θραύσμα DNA περιέχον τη μεταλλαγή μέσω διάσπασης με ενδο-νουκλεάσεις περιορισμού και την επανένθεση σε ένα πλασμίδιο έκφρασης (βλέπε επίσης τις Εικ. 3 και 4 στις οποίες απεικονίζεται περαιτέρω αυτή η μέθοδος).

Έκφραση των παραλλαγών λιπάσης

Σύμφωνα με την παρούσα εφεύρεση, μια μεταλλαγμένη αλληλουχία που κωδικοποιεί τη λιπάση που παράγεται με τις ανωτέρω περιγραφείσες μεθόδους, ή με οποιαδήποτε εναλλακτική μέθοδο γνωστή στην τεχνική, μπορεί να εκφραστεί σε ενζυμική μορφή, με τη χρήση ενός φορέα έκφρασης ο οποίος τυπικά περιλαμβάνει αλληλουχίες ελέγχου που κωδικούν έναν προαγωγέα, έναν χειριστή, τη ριβοσωμική θέση δέσμευσης, τη μετάφραση του σήματος έναρξης, και κατ' επιλογήν ένα γονιδιακό καταστολέα ή διάφορους γονιδιακούς ενεργοποιητές. Για να επιτραπεί η απέκκριση της εκφραζόμενης πρωτεΐνης, τα νουκλεοτίδια που κωδικοποιούν ένα «σήμα αλληλουχίας» μπορούν να εισαχθούν πριν την αλληλουχία που κωδικοποιεί τη λιπάση. Για την έκφραση υπό τη φορά των αλληλουχιών ελέγχου, ένα γονίδιο στόχος προς επεξεργασία σύμφωνα με την εφεύρεση συνδέεται λειτουργικά με τις αλληλουχίες ελέγχου στο κατάλληλο πλαίσιο ανίχνευσης. Οι αλληλουχίες του προαγωγέα που μπορούν να ενσωματωθούν στους πλασμιδικούς φορείς, και οι οποίες μπορούν να σπρηξούν τη μεταγραφή του μεταλλαγμένου γονιδίου λιπάσης, περιλαμβάνουν χωρίς περιορισμό τον προκαρυωτικό προαγωγέα β-λακταμάσης (Villa-Kamaroff, et al., 1978, *Proc. Natl. Acad. Sci. USA* **75**: 3727-3731) και τον προαγωγέα tac (DeBoer, et al., 1983, *Proc. Natl. Acad. Sci. USA* **80**: 21-25). Περαιτέρω αναφορές μπορούν επίσης να βρεθούν στο «Useful proteins from recombinant bacteria» στο *Scientific American*, 1980, **242**: 74-94.

Σύμφωνα με μια ενσωμάτωση ο *B. subtilis* μεταμορφώνεται από έναν φορέα έκφρασης που φέρει το μεταλλαγμένο DNA. Αν η έκφραση πρόκειται να λάβει χώρα σε έναν ατεκκριτικό μικροοργανισμό όπως ο *B. subtilis* μια αλληλουχία σήματος μπορεί να ακολουθήσει τη μετάφραση του σήματος έναρξης και προηγείται της DNA αλληλουχίας που μας ενδιαφέρει. Η αλληλουχία σήματος δρα για τη μεταφορά του προϊόντος έκφρασης στο κυτταρικό τοίχωμα όπου διασπάζεται από το προϊόν κατά την απέκκριση. Ο όρος «αλληλουχίες ελέγχου» όπως ορίζονται ανωτέρω περιλαμβάνουν μια αλληλουχία σήματος, όταν είναι παρούσα.

Στην παρούσα προτιμώμενη μέθοδο παραγωγής παραλλαγών λιπάσης της εφεύρεσης, ως ξενιστής οργανισμός χρησιμοποιείται ένας νηματώδης μύκητας. Ο ξενιστής οργανισμός νηματώδης μύκητας μπορεί προσφόρως να είναι ένας μύκητας που έχει χρησιμοποιηθεί προηγουμένως ως ξενιστής προς παραγωγή ανασυνδυασμένων πρωτεϊνών, π.χ. ένα στέλεχος του *Aspergillus sp.*, όπως *A. niger*, *A. nidulans* ή *A. oryzae*. Η χρήση του *A. oryzae* στην παραγωγή των ανασυνδυασμένων πρωτεϊνών περιγράφεται εκτενώς, π.χ. στην EP 238 023.

Για την έκφραση των παραλλαγών λιπάσης στον *Aspergillus*, ένας προαγωγέας προηγείται της DNA αλληλουχίας που κωδικοποιεί την παραλλαγή λιπάσης. Ο προαγωγέας μπορεί να είναι οποιαδήποτε αλληλουχία DNA που εμφανίζει μια ισχυρή μεταγραφική δραστηριότητα στον *Aspergillus* και μπορεί να εξαχθεί από ένα γονίδιο που κωδικοποιεί μια εξωκυτταρική ή εσωκυτταρική πρωτεΐνη όπως μια αμυλάση, μια γλυκοαμυλάση, μια πρωτεάση, μια λιπάση, μια κυτταρινάση ή ένα γλυκολυτικό ένζυμο.

Παραδείγματα κατάλληλων προαγωγέων είναι οι εξαγόμενοι από το γονίδιο που κωδικοποιεί την αμυλάση TAKA *A. oryzae*, *Rhizomucor miehei* ασπαρτική πρωτεΐναση, *A. niger* ουδέτερη α-αμυλάση, *A. niger* σταθερή σε οξέα α-αμυλάση, *A. niger* γλυκοαμυλάση, *Rhizomucor miehei* λιπάση, *A. oryzae* αλκαλική πρωτεάση ή *A. oryzae* ισομεράση φωσφορικής τριόζης.

Ειδικότερα όταν ο ξενιστής οργανισμός είναι ο *A. oryzae*, ένας προτιμώμενος προαγωγέας για χρήση στη μέθοδο της παρούσας εφεύρεσης είναι ο προαγωγέας αμυλάση *A. oryzae* TAKA καθώς εμφανίζει μια ισχυρή μετα-

γραφική δραστηριότητα στον A. oryzae. Η αλληλουχία του προαγωγέα της αμιλάσης TAKA περιγράφεται στην EP 238 023.

Οι αλληλουχίες τερματισμού και πολυαδενυλίωσης μπορούν κατ'άλληλα να εξαχθούν από τις ίδιες πηγές όπως του προαγωγέα.

- 5 Οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται για τη μεταμόρφωση ενός ξενιστή κυττάρου μύκητα μπορούν να είναι κατάλληλα όπως περιγράφονται στην EP 238 023.

Για τη διασφάλιση της απέκκρισης της παραλλαγής λιπάσης από το κύτταρο ξενιστή, ένα σήμα αλληλουχίας προηγείται της DNA αλληλουχίας που κωδικοποιεί την παραλλαγή της λιπάσης το οποίο μπορεί να είναι ένα φυσικώς απαντώμενο σήμα αλληλουχίας ή ένα δραστικό τμήμα αυτού ή μια συνθετική αλληλουχία παρέχουσα έκκριση της πρωτεΐνης από το κύτταρο. Ειδικότερα, η αλληλουχία σήματος μπορεί να προέρχεται από ένα γονίδιο που κωδικοποιεί μια αμυλάση ή γλυκοαμυλάση Aspergillus sp., ένα γονίδιο που κωδικοποιεί μια λιπάση ή πρωτεάση Rhizomucor miehei, ή ένα γονίδιο που κωδικοποιεί μια κυτταρινάση ξυλανάση ή λιπάση Humicola. Η αλληλουχία σήματος κατά προτίμηση εξάγεται από ένα γονίδιο που κωδικοποιεί την αμυλάση TAKA A. oryzae, την ουδέτερη α-αμυλάση A. niger, την σταθερή σε οξέα α-αμυλάση A. niger ή την γλυκοαμυλάση A. niger.

- 15 Το μέσο που χρησιμοποιείται για την καλλιέργεια των μεταμορφωμένων κυττάρων ξενιστών μπορεί να είναι οποιοδήποτε συμβατικό μέσο κατάλληλο για την ανάπτυξη των κυττάρων Aspergillus. Οι μεταμορφωμένοι τύποι είναι συνήθως σταθεροί και μπορούν να καλλιεργηθούν απουσία επιλεκτικής πίεσης. Εντούτοις, αν οι μεταμορφωμένοι τύποι βρεθούν ότι είναι ασταθείς, ένας εισαγόμενος δείκτης επιλογής στα κύτταρα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την επιλογή.

- 20 Η απεκρινόμενη πρωτεΐνη ώριμης λιπάσης από τα κύτταρα ξενιστές μπορεί προσφόρως να ανακτηθεί από το μέσο καλλιέργειας με γνωστές μεθόδους που περιλαμβάνουν το διαχωρισμό των κυττάρων από το μέσο μέσω φυγοκέντρησης ή διήθησης, και την κατακρήμνιση των πρωτεϊνικών συστατικών του μέσου με ένα άλας όπως θειικό αμμώνιο, με ακόλουθες χρωματογραφικές μεθόδους όπως ιοντοανταλλακτική χρωματογραφία, χρωματογραφία συγγένειας και τα παρόμοια.

- 25 Η παρούσα εφεύρεση αναφέρεται επίσης σε ένα απορρυπαντικό πρόσθετο που περιλαμβάνει μια παραλλαγή λιπάσης σύμφωνα με την εφεύρεση, κατά προτίμηση με τη μορφή μη κωνιδίου κόκκου, σταθεροποιημένου υγρού ή προσστατευμένου ενζύμου. Οι μη κωνιδίους κόκκοι μπορούν να παραχθούν π.χ. σύμφωνα με τις EP. ΗΠΑ 4.106.991 και 4.661.452 (αμφότερες της Novo Industry A/S) και μπορούν κατ' επιλογήν να επικαλυφθούν με μεθόδους γνωστές στην τεχνική. Τα υγρά ενζυμικά παρασκευάσματα μπορούν, π.χ., να σταθεροποιηθούν με την προσθήκη μιας πολυόλης όπως προπυλενογλυκόλη, ενός σακχάρου ή σακχαροαλκοόλης, λακτικού οξέος ή βορικού οξέος σύμφωνα με καθιερωμένες μεθόδους. Άλλοι ενζυμικοί σταθεροποιητές είναι γνωστοί στην τεχνική. Τα προσστατευμένα ένζυμα μπορούν να παρασκευαστούν σύμφωνα με τη μέθοδο που περιγράφεται στην EP 238 216.

- 30 Το απορρυπαντικό πρόσθετο μπορεί καταλλήλως να περιέχει από 0,02-200 χλστgr. ενζυμική πρωτεΐνη ανά γραμμάριο προσθέτου. Θα καταστεί κατανοητό ότι το απορρυπαντικό πρόσθετο μπορεί περαιτέρω να περιλαμβάνει ένα ή περισσότερα άλλα ένζυμα, όπως μια πρωτεάση, κυτταρινάση, υπεροξειδάση ή αμυλάση, περιλαμβανομένων προσφόρως σε απορρυπαντικά πρόσθετα.

- 35 Κατά μian ακόμα περαιτέρω άποψη, η εφεύρεση αναφέρεται σε μια απορρυπαντική σύνθεση περιέχουσα μια παραλλαγή λιπάσης της εφεύρεσης. Οι απορρυπαντικές συνθέσεις της εφεύρεσης επιπροσθέτως περιέχουν επιφανειοδραστικά τα οποία μπορούν να είναι ανιοντικού, μη ιονικού, κατιοντικού επαμφοτερίζοντος ή οβιτερωνικού τύπου όπως επίσης ως μίγματα αυτών των επιφανειοδραστικών κλάσεων. Τυπικά παραδείγματα κατάλληλων επιφανειοδραστικών είναι γραμμικά βενζολοσουλφονικά αλκύλια (LAS), άλφα ολεφινοςουλφονικά (AOS), αλκοολοιθοξυθειικά (AEOS), αλκοολοιθοξυλικά (AEO), αλκυλοθειικά (AS), αλκυλοπολυγλυκοζίτες (APG) και άλατα αλκαλιμετάλων με φυσικά λιπαρά οξέα.

- 40 Οι απορρυπαντικές συνθέσεις της εφεύρεσης μπορούν να περιέχουν άλλα απορρυπαντικά συστατικά γνωστά στην τεχνική όπως π.χ. σώματα απορρυπαντικών, λευκαντικά, ενεργοποιητές λεύκανσης, αντιδιαβρωτικά, μέσα διαχωρισμού, μέσα αντι-επαναπόθεσης ρύπων, αρώματα, σταθεροποιητές ενζύμου κ.λπ.

Η απορρυπαντική σύνθεση της εφεύρεσης μπορεί να μορφοποιηθεί σε οποιαδήποτε πρωτότυπη μορφή, π.χ. ως σκόνη ή υγρό. Το ένζυμο μπορεί να σταθεροποιηθεί σε ένα υγρό απορρυπαντικό μέσω έγκλεισης των σταθεροποιητών ενζύμων όπως αναφέρθηκε παραπάνω. Συνήθως, το πεχί ενός διαλύματος της απορρυπαντικής σύνθεσης της εφεύρεσης θα είναι 7-12 και σε μερικές περιπτώσεις 7-10,5. Άλλα ενζυμικά απορρυπαντικά όπως πρωτεάσες, κυτταρινάσες, υπεροξειδάσες ή αμιλάσες μπορεί να περιέχονται στις απορρυπαντικές συνθέσεις της εφεύρεσης, είτε ξεχωριστά είτε σε ένα συνδυασμένο πρόσθετο όπως περιγράφηκε παραπάνω.

Σύντομη περιγραφή των σχεδίων

Η παρούσα εφεύρεση περιγράφεται ακολούθως με αναφορά στα συναπτόμενα σχέδια, στα οποία
10 Οι Εικόνες 1Α και Β είναι μοντέλα σχεδιασμένα στον ηλεκτρονικό υπολογιστή και απεικονίζουν μια τρισδιάστατη δομή της λιπιδικής ζώνης επαφής της λιπάσης *H. lanuginosa* όταν η λιπάση είναι σε ανενεργή (Α) και ενεργή (Β) μορφή, αντίστοιχα. Τα «λευκά» κατάλοιπα παριστάνουν υδρόφοβα αμινοξέα (Ala, Val, Leu, Ile, Pro, Phe, Trp, Gly, και Met), τα «κίτρινα» παριστάνουν υδρόφιλα αμινοξέα (Thr, Ser, Gln, Asn, Tyr και Cys), τα «μπλε» παριστάνουν θετικά φορτισμένα αμινοξέα (Lys, Arg και His), και τα «ερυθρά» παριστάνουν αρνητικά φορτισμένα αμινοξέα (Glu και Asp).

15 Οι Εικόνες 2Α και 2Β είναι μοντέλα υπολογιστή και απεικονίζουν μια τρισδιάστατη δομή της λιπιδικής ζώνης επαφής της λιπάσης *Rh. miehei* όταν η λιπάση είναι σε ανενεργή (Α) και ενεργή (Β) μορφή, αντίστοιχα. Τα «λευκά» κατάλοιπα παριστάνουν υδρόφοβα αμινοξέα (Ala, Val, Leu, Ile, Pro, Phe, Trp, Gly, και Met), τα «κίτρινα» παριστάνουν υδρόφιλα αμινοξέα (Thr, Ser, Gln, Asn, Tyr και Cys), τα «μπλε» παριστάνουν θετικά φορτισμένα αμινοξέα (Lys, Arg και His), και τα «ερυθρά» παριστάνουν αρνητικά φορτισμένα αμινοξέα (Glu και Asp).

20 Η Εικ. 3 είναι μια σχηματική παράσταση της παρασκευής των πλασμιδίων που κωδικοποιούν παραύλαγες λιτάσης μέσω της αλυσιδωτής αντίδρασης πολυμεράσης (PCR).

Η Εικ. 4 είναι μια σχηματική παράσταση της τριών σταδίων μεταλλαξιγένεσης μέσω PCR.

Η Εικ. 5 απεικονίζει ένα χάρτη περιορισμού του πλασμιδίου pAO1.

25 Η Εικ. 6 απεικονίζει ένα χάρτη περιορισμού του πλασμιδίου pAHL και

Η Εικ. 7 απεικονίζει ένα χάρτη περιορισμού του πλασμιδίου pARML.

Η παρούσα εφεύρεση περαιτέρω απεικονίζεται στα ακόλουθα παραδείγματα τα οποία με κανένα τρόπο δεν περιορίζουν το σκοπό της εφεύρεσης ως αξιώνεται.

30 Γενικές μέθοδοι

Έκφραση της λιπάσης *Humicola lanuginosa* και της λιπάσης *Rhizomucor miehei* στον *Aspergillus oryzae*:

Η κλωνοποίηση της λιπάσης *Humicola lanuginosa* και της λιπάσης *Rhizomucor miehei* περιγράφεται στην EP 305,216 και EP 238 023, αντίστοιχα. Αυτές οι εφαρμογές εφευρέσεων επίσης περιγράφουν την έκφραση και το χαρακτηρισμό των δύο λιπασών στον *Aspergillus oryzae*. Τα δύο πλασμίδια έκφρασης που χρησιμοποιούνται ορίζονται ως p960 (που φέρει το γονίδιο λιπάσης *H. lanuginosa*) και p787 (που φέρει το γονίδιο λιπάσης *R. miehei*).

Τα πλασμίδια έκφρασης που χρησιμοποιούνται σε αυτή την εφαρμογή είναι απαράλλακτα με τα p787 και p960, εκτός από ελάχιστες τροποποιήσεις αμέσως στο 3' στις περιοχές κωδικοποίησης της λιπάσης. Οι τροποποιήσεις εκτελέστηκαν με τον ακόλουθο τρόπο: το p960 χωνεύθηκε με τα περιοριστικά ένζυμα NruI και BamHI. Ανάμεσα 40 σε αυτές τις δύο θέσεις το θραύσμα BamHI/NheI από το πλασμίδιο pBR322, στο οποίο το θραύσμα NheI πληρώθηκε με πολυμεράση Klenow, κλωνοποιήθηκε, και έτσι δημιουργήθηκε το πλασμίδιο pAO1 (Εικ. 5) το οποίο περιέχει τις μοναδικές θέσεις BamHI και NheI. Ανάμεσα σε αυτές τις μοναδικές θέσεις τα θραύσματα BamHI/XbaI από τα p960 και p787 κλωνοποιήθηκαν παρέχοντας το pAHL (Εικ. 6) και pARML (Εικ. 7), αντίστοιχα.

45

Μεταλλάξιγένεση κατευθυνόμενης θέσης in vitro των γονιδίων λιπάσης:

Για την εισαγωγή μεταλλαγών στα γονίδια λιπάσης χρησιμοποιήθηκαν τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις.

Μια μέθοδος που εφαρμόστηκε ήταν η κατευθυνόμενη θέσης μεταλλάξιγένεση ολιγονουκλεοτιδίου η οποία περιγράφεται υπό Zoller & Smith, DNA, Vol. 3, No. 6, 479-488 (1984). Η μέθοδος περιγράφεται εν συντομία ακολούθως, και περιγράφεται πλήρως στο Παράδειγμα 1.

Το γονίδιο λιπάσης, ατομονωμένο από το πλασμίδιο έκφρασης, εισάγεται σε ένα κυκλικό βακτηριοφάγο φορέα M13. Σε ένα μονόκλωνο γονιδίωμα, ανασυνδέεται ένας χημικά παρασκευασμένος συμπληρωματικός κλώνος DNA. Αυτός ο κλώνος DNA περιέχει την προς ένθεση μεταλλαγή ανάμεσα σε αλληλουχίες συμπληρωματικές στις αλληλουχίες λιπάσης στο κυκλικό DNA. Ο εκκινητής (ένανυσμα) ακολουθώντας εκτείνεται in vitro σε ολόκληρο το μήκος του κυκλικού γονιδιώματος βιοχημικά με τη χρήση πολυμεράσης Kleenow. Όταν μεταμορφωθεί στην E. coli, το ετερόδιπλο θα δημιουργήσει το δίκλωνο DNA με την επιθυμητή αλληλουχία από την οποία μπορεί να ατομονωθεί ένα θραύσμα και να επανεισαχθεί εντός του πλασμιδίου έκφρασης.

Μια άλλη μέθοδος που εφαρμόστηκε περιγράφεται υπό Nelson & Long, Analytical Biochemistry, 180, 147-151 (1989). Αυτή περιλαμβάνει την δημιουργία σε 3 στάδια ενός θραύσματος PCR (αλυσιδωτή αντίδραση πολυμεράσης) που περιέχει την επιθυμητή μεταλλαγή που εισάγεται με τη χρήση χημικά παρασκευασμένου κλώνου DNA ως ένα από τους εκκινητές στις αντιδράσεις PCR. Από το δημιουργηθέν μέσω PCR θραύσμα, μπορεί να ατομονωθεί μέσω διάσχισης με περιοριστικά ένζυμα ένα θραύσμα DNA που φέρει μια μεταλλαγή και επανεισάγεται στο πλασμίδιο έκφρασης. Αυτή η μέθοδος περιγράφεται πλήρως στο Παράδειγμα 3. Η μέθοδος περαιτέρω απεικονίζεται στις Εικόνες 3 και 4.

Σε μια περαιτέρω μέθοδο, που συνήθως ορίζεται «μεταλλάξιγένεση κασέτας», αντικαθίσταται ένα τμήμα μεταξύ δύο θέσεων περιορισμού της περιοχής που κωδικοποιεί τη λιπάση μέσω ενός συνθετικού θραύσματος DNA που φέρει την επιθυμητή μεταλλαγή.

Παράδειγμα 1:

Κατασκευή ενός πλασμιδίου που εκφράζει την παραλλαγή D96L της λιπάσης *Humicola lanuginosa*

Απομόνωση του γονιδίου λιπάσης:

Το πλασμίδιο έκφρασης p960 περιλαμβάνει την κωδικοποιητική περιοχή για τη λιπάση *Humicola lanuginosa* σε ένα θραύσμα περιορισμού BamHI/XbaI (το DNA και η αλληλουχία αμινοξέων της λιπάσης απεικονίζονται στην Καταχώρηση Αλληλουχίας ID No. 1). Το θραύσμα BamHI/XbaI ατομονώθηκε ως ακολούθως: το πλασμίδιο έκφρασης επωάστηκε με τις ενδονουκλεάσες περιορισμού BamHI και XbaI. Οι συνθήκες ήταν: 5 μ.γρ. πλασμιδίου, 10 μονάδες BamHI, 10 μονάδες XbaI, 100 mM NaCl, 50 mM Tris-HCl, pH 7.5, 10 mM MgCl₂ και 1 mM DTT σε όγκο 50 μ.λ. Η θερμοκρασία ήταν 37 °C και ο χρόνος αντίδρασης 2 ώρες. Τα δύο θραύσματα διαχωρίστηκαν σε πηκτή αгарόζης 1% και το επιθυμητό θραύσμα ατομονώθηκε από την πηκτή.

Σύνδεση με το φορέα M13mp18:

Χωνεύτηκε ο βακτηριοφάγος φορέας M13mp18 στη δίκλωνη αντιγραφική μορφή αυτού με BamHI και XbaI υπό τις ανωτέρω συνθήκες. Το ατομονωθέν θραύσμα περιορισμού συνδέθηκε στο χωνευμένο βακτηριοφάγο φορέα στο ακόλουθο μίγμα αντίδρασης: Θραύσμα 0.2 μ.γρ., φορέας 0.02 μ.γρ., 50 mM Tris-HCl, pH 7.4, 10 mM MgCl₂, 10 mM DTT και 1 mM ATP σε όγκο 20 μ.λ. στους 16 °C επί 3 ώρες. Μεταμορφώθηκαν 5 μ.λ. αυτού του μίγματος στο στελέχος JM101 της E. coli. Η παρουσία του θραύσματος εντός του φορέα εξακριβώθηκε με ανάλυση περιοριστικού ενζύμου στο ατομονωθέν δίκλωνο M13-DNA από τους μεταμορφωμένους τύπους.

Απομόνωση του μονόκλωνου (ss) DNA (μήτρα):

Από τους μεταμορφωμένους τύπους που περιγράφηκαν παραπάνω, ατομονώθηκε το ss-DNA σύμφωνα με τη μέθοδο που περιγράφηκε υπό Messing στο Gene, 19, 269-276 (1982).

5' φωσφορυλίωση του εκκινητή μεταλλαξιγένεσης:

Φωσφορυλιώθηκε ο εκκινητής μεταλλαξιγένεσης με την αλληλουχία 5'-TTTCTTTCAACAAGAAGTTAAGA-3' στο τέλος της 5' εντός μίγματος αντίδρασης 30 μλ. περιέχοντος 70 mM Tris-HCl, πεχά 7, 10 mM MgCl₂, 5 mM DTT και 1 mM ATP, 100 pMol ολιγονουκλεοτιδίου και 3,6 μονάδες πολυνουκλεοτιδίου κινάσης T4. Η αντίδραση εκτελέστηκε επί 30 λεπτά στους 37°C. Ακολούθως, το ένζυμο αδρανοποιήθηκε με επώαση του μίγματος επί 10 λεπτά στους 65°C.

Ανασύνδεση της μήτρας και φωσφορυλιωμένου εκκινητή μεταλλαξιγένεσης:

Η ανασύνδεση της μήτρας και του εκκινητή εκτελέστηκε εντός όγκου 10 μλ. περιέχοντος 0,5 pMol μήτρας, 5 pMol εκκινητή, 20 mM Tris-HCl, πεχά 7,5, 10 mM MgCl₂, 50 mM NaCl και 1 mM DTT με θέρμανση επί 10 λεπτά στους 65°C και ακολούθη ψύξη στους 0°C.

Αντίδραση επέκτασης/σύνδεσης:

Στο ανωτέρω μίγμα αντίδρασης, προστέθηκαν 10 μλ. του ακόλουθου μίγματος: 0,3 mM dATP, 0,3 mM dCTP, 0,3 mM dGTP, 0,3 mM TTP, 1 mM ATP, 20 mM Tris-HCl, πεχά 7,5, 10 mM MgCl₂, 10 mM DTT, 3 μονάδες λιγκάσης T4 DNA και 2,5 μονάδες πολυμεράσης Kleow. Ακολούθως, η αντίδραση εκτελέστηκε επί 16 ώρες στους 16°C.

Μεταμόρφωση του JM101:

Το ανωτέρω μίγμα αντίδρασης μεταμορφώθηκε σε διάφορες αραιώσεις εντός κατεργασμένων με CaCl₂ κυττάρων JM101 της E.coli με τη χρήση πρότυπων τεχνικών και καλλιεργήθηκαν σε άνω πλάκες άγαρ 2 x YT σε πλάκες άγαρ 2 x YT (2 x YT = τρυπτόνη 16 γρ./λτ., εκχύλισμα ζυμομύκητα 10 γρ./λτ., NaCl 5 γρ./λτ. Προστέθηκε 2 x YT άνω άγαρ = 2 x YT με αгарόζη 0,4% και φέροντο σε αυτόκλειστο. Προστέθηκαν πλάκες άγαρ 2 x YT = 2 x YT με άγαρ 2% και φέροντο σε αυτόκλειστο).

Οι πλάκες επωάστηκαν ολονυκτίως στους 37°C.

Εξακρίβωση των θετικών κλώνων:

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν υβριδοποίηση σε κεκλιμένη πλάκα η οποία περιγράφεται ως ακολούθως: Φέροντο ένας ηθμός νιτροκυτταρίνης σε μια πλάκα με κατάλληλη πυκνότητα πλάκας, έτσι ώστε να διαβρέχεται ο ηθμός. Ακολούθως ο ηθμός φέροντο σε λουτρό στα ακόλουθα διαλύματα: 1,5 M NaCl, 0,5 M NaOH επί 30 δευτερόλεπτα, 1,5 M NaCl, 0,5 M Tris-HCl, πεχά 8 επί 1 λεπτό και 2 x SSC (0,3 M NaCl, 0,03 M κιτρικό νάτριο) για μεταγενέστερη χρήση. Ο ηθμός ξηράνθηκε σε διηθητικό χαρτί 3 MM και ψήθηκε επί 2 ώρες στους 80°C σε φούβνο κενού.

Ο εκκινητής μεταλλαξιγένεσης με την αλληλουχία 5'-TTTCTTTCAACAAGAAGTTAAGA-3' ραδιοσημάνθηκε στο 5' άκρο εντός όγκου 30 μλ. περιέχοντος 70 mM Tris-HCl, πεχά 7,5, 10 mM MgCl₂, 5 mM DTT, 10 pM ολιγονουκλεοτιδίου, 20 pM γ-32P-ATP και 3,5 μονάδες πολυνουκλεοτιδίου κινάσης T4. Το μίγμα επωάστηκε στους 37°C επί 30 λεπτά και ακολούθως επί 5 λεπτά στους 100°C.

Ο ξηρανθείς ηθμός υβριδίστηκε προκαταρκτικά επί 2 ώρες στους 65°C σε 6 x SSC, 0,2% βόεια οροαλβουμίνη, 0,2% Ficoll, 0,2% πολυβινυλοπυρρολιδόνη, 0,2% δωδεκυλθειικό νάτριο (SDS) και 50 μγρ./χλστλ. DNA σπέρματος σολωμού κατεργασμένο με υπερήχους. Ακολούθως, το περιέχον το σημασμένο ανιχνευτή μίγμα αντίδρασης προστέθηκε σε 15 χλστλ. φρέσκου μίγματος προκαταρκτικής υβριδίσωσης, και ο ηθμός φέροντο εντός αυτού ολονυκτίως στους 27°C με ήπια ανακίνηση. Μετά την υβριδίσωση, ο ηθμός ξεπλύθηκε 3 φορές κάθε φορά επί 15 λεπτά σε 2 x SSC, 0,1% SDS και αυτοραδιογραφήθηκε. Μετά το ξέπλυμα στο ίδιο διάλυμα, αλλά τώρα στους 50°C, και με άλλη αυτοραδιογραφία, εξακριβώθηκαν οι πλάκες οι περιέχουσες αλληλουχίες DNA συμπληρωματικές του εκκινητή μεταλλαξιγένεσης.

Επειδή ο εξακριβωμένος κλώνος είναι αποτέλεσμα ενός ετεροδύπλου, η πλάκα καλλιεργήθηκε πάλι. Επαναλήφθηκαν τα στάδια υβριδίσωσης και εξακρίβωσης.

(ισορροπημένη με Tris-HCl, πεχά 7,5) και κατακρημνίστηκε με προσθήκη 2 όγκων παγοφυγόμενης αιθανόλης 96%. Μετά από φυγοκέντρωση και ξήρανση του σφαιρίου, το γραμμοποιημένο DNA διαλύθηκε εντός 50 μλ. ύδατος και η συγκέντρωση υπολογίστηκε σε πηκτή αгарόζης.

5 Μεταλλαξιγένεση σε 3 στάδια PCR:

Όπως φαίνεται στην Εικόνα 4, η 3 σταδίων μεταλλαξιγένεση περιλαμβάνει τη χρήση τεσσάρων εκκινητών:

Εκκινητής μεταλλαξιγένεσης: (=A): 5'-GTGCGCAGGGATGTTCCGGAATGTTAGG-3'

Βοηθός PCR 1 (=B): 5'-GGTCATCCAGTCACTGAGACCCCTCTACCTATTTAAATCGGC-3'

Βοηθός PCR 2 (=C): 5'-CCATGGCTTTACGGGTGTCT-3'

10 Λάβή PCR (=D): 5'-GGTCATCCAGTCACTGAGAC-3'

Τα 3 στάδια εκτελέστηκαν με το ακόλουθο ρυθμιστικό το οποίο περιέχει: 10 mM Tris-HCl, πεχά 8,3, 50 mM KCl, 1,5 mM MgCl₂, 0,001% ζελατίνη, 0,2 mM dATP, 0,2 mM dCTP, 0,2 mM dGTP, 0,2 mM TTP, 2,5 μονάδες πολυμεράσης Taq.

15 Στο στάδιο 1, προστέθηκαν 100 pMol εκκινητή A, 100 pMol εκκινητή B και 1 fMol γραμμοποιημένου πλασμιδίου σε ένα σύνολο από 100 μλ. μίγματος αντίδρασης και εφαρμόστηκαν 15 κύκλοι των 2 λεπτών στους 95°C, των 2 λεπτών στους 37°C και των 3 λεπτών στους 72°C.

Η συγκέντρωση του προϊόντος PCR εκτιμήθηκε σε πηκτή αгарόζης. Ακολούθως, εκτελέστηκε το στάδιο 2. Περιελήφθηκαν 0,6 pMol προϊόντος του σταδίου 1 και 1 fMol γραμμοποιημένου πλασμιδίου σε ένα σύνολο από 100 μλ. του ανωτέρω αναφερθέντος ρυθμιστικού και εφαρμόστηκε 1 κύκλος από 5 λεπτά στους 95°C, 2 λεπτά στους 37°C και 10 λεπτά στους 72°C.

20 Στο μίγμα αντίδρασης του σταδίου 2, προστέθηκαν 100 pMol εκκινητή C και 100 pMol εκκινητή D (καθένα 1 μλ.) και εφαρμόστηκαν 20 κύκλοι των 2 λεπτών στους 95°C, των 2 λεπτών στους 37°C και των 3 λεπτών στους 72°C. Αυτός ο χειρισμός περιελάμβανε το στάδιο 3 στη διαδικασία της μεταλλαξιγένεσης.

25 Απομόνωση του μεταλλαγμένου θραύσματος περιορισμού:

Το προϊόν από το στάδιο 3 απομονώθηκε από πηκτή αгарόζης και διαλύθηκε ξανά σε 20 μλ. ύδατος. Ακολούθως, χωνεύτηκε με το περιοριστικό ένζυμο BspMII σε συνολικό όγκο 50 μλ. με την ακόλουθη σύνθεση: 100 mM NaCl, 50 mM Tris-HCl, πεχά 7,9, 10 mM MgCl₂, 1 mM DTT και 10 μονάδες BspMII. Εκτελέστηκε επώαση στους 37°C επί 2 ώρες. Το θραύσμα 264 bp BspMIII απομονώθηκε από μια πηκτή αгарόζης.

30

Σύνδεση στο φορέα έκφρασης pAHL:

Το πλασμίδιο έκφρασης pAHL διασχίστηκε με BspMII υπό τις ανωτέρω συνθήκες και απομονώθηκε το μεγάλο θραύσμα από μια πηκτή αгарόζης. Το απομονωθέν μεταλλαγμένο θραύσμα ως ανωτέρω συνδέθηκε με αυτόν το φορέα, και το μίγμα σύνδεσης χρησιμοποιήθηκε προς μεταμόρφωση της E. coli. Η παρουσία και ο πρυσανατολισμός του θραύσματος επιβεβαιώθηκε μέσω διάσχισης ενός παρασκευάσματος πλασμιδίου από ένα τύπο μεταμόρφωσης με περιοριστικά ένζυμα. Η ανάλυση αλληλουχίας εκτελέστηκε στο δίκλωνο πλασμίδιο με τη χρήση της μεθόδου τερματισμού της διδεοξυ αλυσίδας που ανέπτυξε ο Sanger. Το πλασμίδιο ονομάστηκε pAHL254N και είναι απαράλλακτο με το pAHL, εκτός από το αλλαγμένο κωδικόνιο.

40 Παράδειγμα 4: Κατασκευή των πλασμιδίων που εκφράζουν άλλες παραλλαγές της λιπάσης Humicola.

Οι ακόλουθοι μεταλλαγμένοι τύποι κατασκευάστηκαν με την ίδια μέθοδο όπως περιγράφηκε στο Παράδειγμα 3, εκτός από τη χρήση άλλων περιοριστικών ενζύμων για τη χώνευση του PCR-προϊόντος και ο φορέας χρησιμοποιήθηκε για την επανακλωνοποίηση του μεταλλαγμένου θραύσματος. Τα ονόματα των πλασμιδίων και εκκινητών που χρησιμοποιήθηκαν για τις τροποποιήσεις έχουν ως κατωτέρω.

45

	Όνομα πλασμιδίου	Αλληλουχία εκκινητή A
	pAHL254K	5'-GTGCGCAGGGATCTTCGGAATGTT-3'
	pAHL254R	5'-GTGCGCAGGGATTCTCGGAATGTT-3'
	pAHL242N	5'-GCCGCCGGTGGCGTTGATGCCTTCTAT-3'
5	pAHL242N/D254N	5'-GTGCGCAGGGATGTTTCGGAATGTTAGGCTGGTTATTGCCG- CCGGTGGCGTTGATGCCTTCTAT-3'
	pAHLE87R	5'-CCCGATCCAGTTTCTTATCGATCGAGAGCCGCGG-3'
	pAHLE87K	5'-CGATCCAGTTCTTATCGATCGAGAGCCACGG-3'

10 Παράδειγμα 5: Κατασκευή των παραλλαγών λιτάσης μέσω συνδυασμού των διαθέσιμων μεταλλαγήμενων τύπων:

Οι ακόλουθοι μεταλλαγήμενοι τύποι κατασκευάστηκαν μέσω συνδυασμού των θραυσμάτων πλασμιδίου των μεταλλαγήμενων τύπων που κατασκευάστηκαν ανωτέρω. Για παράδειγμα, ο pAHLE87K/D254K κατασκευάστηκε μέσω απομόνωσης του τμήματος περιορισμού BamHI/BstXI από τον pAHLE87K και την εισαγωγή του θραύσματος στον pAHL254K που χωνεύτηκε με BamHI και BstXI:

15 Πλασμίδιο
pAHLE87K/D254K
pAHLE87Q/D254N/D242N/E210Q
pAHLE87Q/D242N/E210Q
20 pAHLR209A/E210A/D96L
pAHLR209A/E210Q/E56Q
pAHLE210Q/D242N/D254N
pAHLE87Q/E210Q/D242N

25 Παράδειγμα 6:
Μεταμόρφωση του Aspergillus oryzae (γενική διαδικασία)

Ενοφθαλμίστηκαν 100 χλστλ. YPD (Sherman et al., Methods in Yeasts Genetics, Cold Spring Harbor Laboratory, 1981) με σπόρια από *A. oryzae* και επώαστηκαν με ανακίνηση επί περίπου 24 ώρες. Το μυκήλιο συλλέχθηκε με διήθηση μέσω miracloth και ξεπλύθηκε με 200 χλστλ. 0,6 M MgSO₄. Το μυκήλιο αιωρήθηκε εντός 15 χλστλ. από 1,2 M MgSO₄, 10 mM NaH₂PO₄, πεχά = 5,8. Το αιώρημα ψύχθηκε σε πάγο και προστέθηκε 1 χλστλ. ρυθμιστικού περιέχοντος 120 χλστλ. από Novozym 234, φουρινιάς 1687. Μετά από 5 λεπτά, προστέθηκε 1 χλστλ. από 12 χλστλ./χλστλ. BSA (Sigma τύπος H25) και η επώαση συνεχίστηκε με ήπια ανάδευση επί 1,5-2,5 ώρες στους 37°C ώσπου στο επιβεωρηθέν δείγμα στο μικροσκόπιο έγινε ορατός ένας μεγάλος αριθμός από πρωτοπλάστες.

35 Το αιώρημα διηθήθηκε μέσω miracloth, το διήθημα φέροντο σε αυτοστειρωμένο δοκιμαστικό σωλήνα και επικαλύφθηκε με 5 χλστλ. από 0,6 M σορβιτόλη, 100 mM Tris-HCl, πεχά = 7. Εκτελέστηκε φυγοκέντρωση επί 15 λεπτά σε 1.000 g και οι πρωτοπλάστες συλλέχθηκαν από την κορυφή του προσκεφάλου MgSO₄. Προστέθηκαν 2 όγκοι STC (1,2 M σορβιτόλη, 10 mM Tris-HCl, πεχά = 7,5, 10 mM CaCl₂) στο αιώρημα του πρωτοπλάστη και το μίγμα φυγοκεντρήθηκε επί 5 λεπτά σε 1.000 g. Το σφαιρίο του πρωτοπλάστη επαναιωρήθηκε σε 3 χλστλ. STC και επανασφαιροποιήθηκε. Επαναλήφθηκε αυτή η διαδικασία. Τελικώς, οι πρωτοπλάστες επαναιωρήθηκαν σε 0,2-1 χλστλ. STC.

45 Αναμίχθηκαν 100 μλ. από το αιώρημα του πρωτοπλάστη με 5-25 μ.γρ. p3SR2 (ένα γονίδιο amdS A. nidulans που φέρει το περιγραφόμενο πλασμίδιο υπό Hynes et al., Mol. and Cel. Biol., Vol. 3, No. 8, 1430-1439, Αύγουστος 1983) σε 10 μλ. STC. Το μίγμα αφέθηκε στη θερμοκρασία δωματίου (Θ.Δ.) επί 25 λεπτά και προστέθηκαν και αναμίχθηκαν προσεκτικά (δύο φορές) 0,2 χλστλ. από PEG 4000 60% (BDH 29576), 10 mM CaCl₂ και 10 mM Tris-HCl, πεχά = 7,5 και τελικώς προστέθηκαν 0,85 χλστλ. του ίδιου διαλύματος και αναμίχθηκαν προσεκτικά. Το μίγμα αφέθηκε στη Θ.Δ. επί 25 λεπτά, περιδινήθηκε σε 2.500 g επί 15 λεπτά και το σφαιρίο επαναιωρήθηκε σε 2

χλσπλτ. σφριβιτόλης 1.2 Μ. Μετά από μία ακόμα κατακρήμνιση οι πρωτεϊνπλάστες αιτλώθηκαν σε ελάχιστες πιπίκες (Cove, Biochem. Biophys. Acta 113 (1966) 51-56) περιέχουσες 1 Μ σουκρωζής, πεχά = 7, 10 mM ακεταμίδιο ως πηγή αζώτου και 20 mM CsCl προς ανιστολή της ανάπτυξης υποβάθρου. Μετά από επώμηση επί 4-7 ημέρες στους 37°C συλλέχθηκαν τα σπόρια, αιωρήθηκαν εντός στείρου ύδατος και αιτλώθηκαν σε μονιδικές αιτοικίες. Αυτή η μέθοδος επανηλέφθηκε και τα σπόρια μιας μονιδικής αιτοικίας αιτοηκεύθηκαν μετά τη δεύτερη επαναιτομόνωση ως ένας προοδιορισμένος μεταμορφωμένος τύπος.

Παράδειγμα 7

Έκφραση της παραλλαγής λιπάσης D96L εντός A. oryzae

Ο ρΑΗLD96L μεταμορφώθηκε σε A. oryzae IFO 4177 μέσω συν-μεταμόρφωσης με p3SR2 περιέχοντα το γονίδιο amdS από τον A. nidulans όπως περιγράφεται στο Παράδειγμα 15. Οι παρασκευασθέντες ως ανωτέρω πρωτεπλάστες επωάστηκαν με ένα μίγμα από ίσες ποσότητες ρΑΗLD96L και p3SR2, με τη χρήση περίπου 5 μ.γρ. από το καθένα. Επαναιτομονώθηκαν δύο φορές 9 μεταμορφωμένοι τύποι οι οποίοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν ακεταμίδιο ως μόνη πηγή αζώτου. Μετά την ανάπτυξη σε YPD επί τρεις ημέρες, τα υπερκείμενα καλλιέργειας ανηλύθηκαν χρησιμοποιώντας τον προοδιορισμό της δρασικότητας λιπάσης όπως περιγράφεται στο Παράδειγμα 16 (Καθαρισμός των παραλλαγών λιπάσης της εφεύρεσης). Ο καλύτερος μεταμορφωμένος τύπος επιλέχθηκε για περαιτέρω μελέτες και ανηπύχθηκε επί 4 ημέρες στους 30°C σε μια φιάλη ανακίνησης 1 λτ. σε μέσο 200 χλσπλτ. FG4 (3% άλευρο σόγιας, 3% μαλτοδεξτρίνη, 1% πεπτόνη, το πεχά ρυθμίστηκε σε 7 με 4 Μ NaOH). Υπό αυτές τις συνθήκες ο μεταμορφωμένος τύπος απέδωσε περίπου 500 μονάδες λιπάσης ανά χλσπλτ. καλλιέργειας.

Οι άλλες παραλλαγές λιπάσης παρήχθηκαν κυρίως όπως περιγράφηκε ανωτέρω, με τη χρήση της γενικής διαδικασίας που περιγράφηκε στο Παράδειγμα 6.

Παράδειγμα 8

Καθαρισμός των παραλλαγών λιπάσης της εφεύρεσης

Προοδιορισμός της δρασικότητας λιπάσης:

Παρασκευάστηκε ένα υπόστρωμα για λιπάση μέσω γαλακτωματοποίησης τριβουτυρικής γλυκερίνης (MERCK) με τη χρήση αραβικού κόμμεως ως γαλακτωματοποιητή.

Η δρασικότητα της λιπάσης προοδιορίστηκε σε πεχά 7 με τη χρήση της μεθόδου στατ. πεχά. Ορίστηκε μια μονάδα δρασικότητας λιπάσης (LU/χλσπλτ.) ως η αναγκαία ποσότητα για την αιτελευθέρωση ενός μ.Μολ λιπαρού οξέος ανά λεπτό.

Στάδιο 1: Φυγοκεντρείται το υπερκείμενο ζύμωσης, αιτορρίπεται το ίζημα. Ρυθμίζεται το πεχά του υπερκείμενου σε 7 και προστίθεται σταδιακά ίσος όγκος ψυχρής αιθανόλης 96 %. Αφήνεται το μίγμα σε ηρεμία επί 30 λεπτά εντός παγολούτρου. Φυγοκεντρείται και αιτορρίπεται το ίζημα.

Στάδιο 2: Ιοντοανταλλακτική χρωματογραφία. Διηθείται το υπερκείμενο και φέρεται σε στήλη ταχείας ροής DEAE (Pharmacia TM) ισορροπημένη με 50 mM τρις-οξικό ρυθμιστικό πεχά 7. Ξεπλένεται η στήλη με το ίδιο ρυθμιστικό μέχρι η αιτορρόφηση στα 280 nM να είναι μικρότερη από 0,05 OD. Εκλούεται η δεσμευμένη ενζυμική δρασικότητα με γραμμική βαθμίδωση άλατος εντός του ίδιου ρυθμιστικού (0 έως 0,5 Μ NaCl) με τη χρήση όγκων πέντε στηλών. Συλλέγονται τα τμήματα που περιέχουν την ενζυμική δρασικότητα.

Στάδιο 3: Υδροφοβή χρωματογραφία. Ρυθμίζεται η γραμμομοριακότητα της δεξαμενής που περιέχει την ενζυμική δρασικότητα σε 0,8 Μ με προσθήκη στερεού οξικού αμμωνίου. Φέρεται το ένζυμο σε στήλη πηκτής TSK Butyl-Toyopearl 650 C (διαθέσιμη από την Tosoh Corporation Japan) η οποία εξισορροπήθηκε προκαταρκτικά με 0,8 Μ οξικό αμμώνιο. Ξεπλένεται το μη συνδεθέν υλικό με 0,8 Μ οξικό αμμώνιο και εκλούεται το δεσμευμένο υλικό με αιτοσταγμένο ύδωρ.

Στάδιο 4: Εκλούεται με ύδωρ η δεξαμενή που περιέχει τη δρασικότητα λιπάσης προς ρύθμιση της αγωγιμότητας σε 2 mS και πεχά σε 7. Φέρεται η δεξαμενή σε στήλη σφαυρύξης υψηλής αιτόδοσης Q (Pharmacia) εξισορροπημένης προκαταρκτικά με 50 mM τρις-οξικό ρυθμιστικό πεχά 7. Εκλούεται το δεσμευμένο ένζυμο με γραμμική βαθμίδωση άλατος.

Παράδειγμα 9

Απόδοση στο πλύσιμο των παραλλαγών λιπάσης της εφεύρεσης

Η απόδοση στο πλύσιμο των παραλλαγών λιπάσης Humicola lanuginosa της εφεύρεσης εκτιμήθηκε με βάση τη δοσολογία ενζύμου σε χλσγρ. πρωτεΐνης ανά λίτρο σύμφωνα με την OD_{280} σε σύγκριση με τον άγριο τύπο λιπάσης H. lanuginosa.

Εκτελέστηκαν δοκιμές πλυσίματος σε ποτήρια ζέσεως των 150 χλσπλ. θερμοστατημένα εντός υδρολούτρου. Τα ποτήρια ζέσεως αναδεύτηκαν με τριγωνικές μαγνητικές ράβδους.

Οι πειραματικές συνθήκες ήταν ως κάτωθι:

Μέθοδος: 3 κύκλοι με ολονύκτια ξήρανση μεταξύ κάθε κύκλου

Υγρό πλυσίματος: 100 χλσπλ. ανά ποτήριο ζέσεως

Υφασμάτινο παρένθεμα: 6 παρενθέματα (3,5 X 3,5 cm) ανά ποτήριο ζέσεως

Υφασμα: Βάμβακας 100%, Test Fabrics Style #400

Χρώση: Χρωματισμένο λαρδί με ερυθρό του Σουδάν (0,75 χλσγρ. χρωστική/γρ. λαρδιού).

Εφαρμόστηκαν 6 μλτ. λαρδιού θερμανθέντος στους 70°C στο κέντρο κάθε παρενθέματος. Μετά την εφαρμογή της χρώσης, τα παρενθέματα θερμάνθηκαν σε φούρνο στους 75°C επί 30 λεπτά. Τα παρενθέματα ακολούθως αποθηκεύθηκαν ολονυκτίως στη Θ.Δ. πριν από το πρώτο ξέπλυμα.

Απορρυπαντικό: LAS (Nansa 1169/P, 30% a.m.) 1,17 γρ./λτ.

AEO (Dobanol 25-7) 0,15 γρ./λτ.

Τριφωσφορικό νάτριο 1,25 γρ./λτ.

Θειικό νάτριο 1 γρ./λτ.

Ανθρακικό νάτριο 0,45 γρ./λτ.

Πυριτικό νάτριο 0,15 γρ./λτ.

Πεχά 10,2

Συγκέντρωση λιπάσης: 0,075, 0,188, 0,375, 0,75, και 2,5 χλσγρ. πρωτεϊνικής λιπάσης ανά λίτρο

Χρόνος: 20 λεπτά

Θερμοκρασία: 30°C

Πλύσιμο: 15 λεπτά σε τρεχούμενο πόσιμο νερό

Ξήρανση: ολονυκτίως στη Θ.Δ. (περίπου στους 20°C, σχετ. υγρασία 30-50%)

Αξιολόγηση: μετά το 3ο πλύσιμο, μετρήθηκε ο βαθμός ανάκλασης στα 460 nm.

Αποτελέσματα

Οι καμπύλες δόσης-απόκρισης συγκρίθηκαν για τις παραλλαγές λιπάσης και της φυσικής λιπάσης H. lanuginosa. Οι καμπύλες δόσης-απόκρισης υπολογίστηκαν με προσαρμογή των δεδομένων μέτρησης στην ακόλουθη εξίσωση:

$$\Delta R = \Delta R_{\mu\gamma} \cdot \frac{C^{0.5}}{K + C^{0.5}} \quad (I)$$

όπου

το ΔR είναι το εκφραζόμενο αποτέλεσμα σε μονάδες ανακλαστικότητας

το C είναι η συγκέντρωση του ενζύμου (χλσγρ/λτ.)

το $\Delta R_{\mu\gamma}$ είναι μια σταθερά που εκφράζει το μέγιστο αποτέλεσμα

το K είναι μια σταθερά το K^2 εκφράζει συγκέντρωση ενζύμου στην οποία λαμβάνεται το μισό του μεγίστου αποτελέσματος.

Υπολογίστηκαν οι παράγοντες βελτίωσης, με βάση τις χωμακτηρυπτικές σταθερές $\Delta R_{\text{μεγ}}$ και K που βρέθηκαν για κάθε παραλλαγή λιπάσης όπως επίσης και για τη λιπαση άγριου τύπου. Ο παράγοντας βελτίωσης, ορίζεται ως εξής:

$$f_{\text{βελτιωσης}} = C_{\text{WT}}/C \quad (\text{II})$$

εκφράζει την ποσότητα πρωτεΐνης της παραλλαγής λιπάσης που χρειάζεται για τη λήψη του ίδιου αποτελέσματος όπως αυτό ελήφθη με 0,25 χλστγρ./λι. με αναφορά στην πρωτεΐνη άγριου τύπου (C_{WT}).

Έτσι, η διαδικασία για τον υπολογισμό του παράγοντα βελτίωσης είναι ως ακολούθως:

1) Το αποτέλεσμα της πρωτεΐνης άγριου τύπου στα 0,25 χλστγρ./λι. ($\Delta R_{\text{άγριος τύπος}}$) υπολογίστηκε με τη βοήθεια της εξίσωσης (I):

2) η συγκέντρωση της παραλλαγής λιπάσης που προκύπτει από το ίδιο αποτέλεσμα όπως αυτή του άγριου τύπου στα 0,25 χλστγρ./λι. υπολογίστηκε με τη βοήθεια της ακόλουθης εξίσωσης:

$$C = \left(K_{(\text{παραλλαγή})} \frac{\Delta R_{\text{άγριος τύπος}}}{\Delta R_{\text{μεγ. (παραλλαγή)}} - \Delta R_{(\text{άγριος τύπος})}} \right)^2 \quad (\text{III})$$

3) ο παράγοντας βελτίωσης υπολογίστηκε με τη βοήθεια της εξίσωσης (II).

Τα αποτελέσματα απεικονίζονται στον ακόλουθο Πίνακα I

Πίνακας I

	Παραλλαγή	Παράγοντας βελτίωσης
	D96L	4,4
	D111L	1
	E87A	1
	E56A	1,6
	E56Q	2,6
	R209A	1,1
	D242N	1,7
	R209A + E210A	1,9
	R209A + E210A + D96L	2,8
	E210Q + D242N + D254N	1,8
	R209A + E210A + D96L + E56Q	1,5

Από τον Πίνακα 1 φαίνεται ότι οι παραλλαγές λιπάσης R209A + E210A, E56Q και D96L έχουν μια σημαντικά καλύτερη απόδοση πλυσίματος από την λιπαση άγριου τύπου. Αυτό πιθανώς να αποδίδεται στο μειωμένο αρνητικό φορτίο και στην αυξημένη υδροφοβία αυτών των παραλλαγών που προκύπτει από την αυξημένη απορρόφηση κατά τη διάρκεια του πλυσίματος και συνεπώς υψηλότερη δραστηριότητα κατά τη διάρκεια της φάσης του στεγνώματος. Η απόδοση των παραλλαγών λιπάσης E87A, D111L και R209A είναι ίση με αυτή του ενζύμου άγριου τύπου.

Παράδειγμα 10

Αυξημένη θερμοκή ευστάθεια των παραλλαγών λιπάσης

Η θερμοκή ευστάθεια των επιλεγμένων παραλλαγών της λιπάσης *H. lanuginosa* έχει εξεταστεί με Διαφορική Θερμιδομετρία Σάρωσης (DSC). Με τη χρήση αυτής της τεχνικής, η θερμοκρασία θερμοκή μετουσίωσης, Td, καθορίζεται με θέρμανση ενός διαλύματος ενζύμου σε σταθερά προγραμματισμένο ρυθμό.

Πειράματα:

Για τις έρευνες χρησιμοποιήθηκε ο Θερμιδομετρητής Διαφορικής Σάρωσης MC-2D από την MicroCal Inc. Παρασκευάστηκαν ρυθμιστικά διαλύματα 50 mM στις ακόλουθες τιμές πεχά: 4 (οξικό), 7 (TRIS-οξικό), 10 (γλυκίνη). Η σύγκέντρωση του ενζύμου κυμαινόταν από 0,6 έως 0,9 χλστgr./χλστλ., και μια συνολική ποσότητα χρησιμοποιήθηκε από περίπου 1,2 χλστλ. για κάθε πείραμα. Όλα τα δείγματα θερμάνθηκαν από 5°C έως 95°C με ένα ρυθμό σάρωσης 90°C/ώρα.

Αποτελέσματα:

Τα αποτελέσματα για τον άγριο τύπο και τους επιλεγμένους μεταλλαγμένους τύπους απεικονίζονται στον ακόλουθο πίνακα.

Αρ.	Μετάλλαξη	πεχά 4		πεχά 7		πεχά 10	
		Td	dTd	Td	dTd	Td	dTd
WT	-	58,9	-	74,7	-	69,3	-
1	F211A	60,2	+1,3	75,8	+1,1	70,3	+1
2	T267R	59,4	+0,5	75,7	+1	70	+0,7
3	D111N	58,3	-0,6	75,6	+0,9	69,9	+0,6
4	F211L	57,8	-1,1	74,8	0,1	69,4	0,1

Σημείωση: το dTd υποδηλώνει την αλλαγή στη θερμοκή ευστάθει ως αποτέλεσμα της μεταλλαγής.

Παράδειγμα 11

Σταθερότητα κατά την απόθλιψη των παραλλαγών λιπάσης *H. lanuginosa* εντός υγρού απορρυπαντικού

Δοκιμάστηκαν μερικές παραλλαγές εντός πρότυπου υγρού απορρυπαντικού με την ακόλουθη σύνθεση:

		% w/w
Ανιοντικός	LAS	10
	AS	1
	Σάπωνας	14
Μη ιοντικός	AEO	13
	1,2-προπανοδιόλη	3
	Αιθανόλη	5
Ρυθμιστικό	TEA	6
Σώμα	κιτρικό νάτριο	1
Μέσο εξουδετέρωσης	NaOH	2
Σταθεροποιητής κτ.λ.	SXS	1
	Ca ²⁺	0,0025
	φωσφονικά	0,4
	Na ₂ SO ₄	0,2
Υδωρ	προσπιθέμενο έως 100%	
Πεχά	8 ή 10	

Προστέθηκαν 1.000 LU/γρ. απορρυπαντικού και σε μερικά δείγματα προστέθηκαν 0,25 AU/γρ. (Alcalase®). Τα δείγματα υποθηκεύτηκαν σύμφωνα με το ακόλουθο σχήμα (το καιθένα εις τριπλούν)

Θερμοκρασία αποθήκευσης:	-18°C	30°C
Απορρυπαντικό		
πεχά 8, χωρίς πρωτεάση	2 & 7 ημέρες	2 & 7 ημέρες
πεχά 8, 0,025 AU/γρ.		2 ημέρες
πεχά 10, χωρίς πρωτεάση	7 ημέρες	7 ημέρες

Εφαρμόζοντας αυτή την επώαση τα δείγματα αναλύθηκαν σύμφωνα με τη μέθοδο LU (Novo Nordisk AF 95,5). Υποθέτοντας ότι η διάσπαση της δραστηριότητας λιπάσης ακολουθεί μια κινητική αντίδρασης πρώτης τάξης, η σταθερά της ταχύτητας διάσπασης μπορεί να προσδιοριστεί ως εξής:

$$A(t) = A_0 \cdot \exp(-k \cdot t)$$

το $A(t)$ είναι η δραστηριότητα ενζύμου σε χρόνο t , το A_0 είναι η αρχική δραστηριότητα και το k η σταθερά ταχύτητας αντίδρασης πρώτης τάξης.

Για το απορρυπαντικό που περιλαμβάνει πρωτεάση μπορεί να υπολογιστεί μια σταθερά ταχύτητας για την πρωτεόλυση από τη σχέση

$$A(t) = A_0 \cdot \exp(-[k + k_p] \cdot t)$$

όπου το k_p είναι η σταθερά ταχύτητας της πρωτεόλυσης, και όπου το k υπολογίζεται από τα δεδομένα σταθερότητας που προσδιορίστηκαν για το απορρυπαντικό χωρίς πρωτεάση.

Σε κάθε πείραμα, η λιπάση άγριου τύπου *H. lanuginosa* περιελήφθη ως αναφορά, και η σύγκριση των παραλλαγών με αυτές του άγριου τύπου έγιναν μόνο εντός του πειράματος για να μειωθεί η αβεβαιότητα της διακύμανσης ανάμεσα στα πειράματα.

Ακολουθώς παρέχονται τα αποτελέσματα, και η σχετική βελτίωση μιας παραλλαγής έναντι του άγριου τύπου ως εξής:

$$IF_x = k_{w_i} / k_x$$

όπου το IF σημαίνει Παράγοντας βελτίωσης, το k_{w_i} είναι η σταθερά ταχύτητας διάσπασης του άγριου τύπου (σε δεδομένες συνθήκες) και το k_x είναι η αντίστοιχη σταθερά ταχύτητας της εξεταζόμενης παραλλαγής στο ίδιο πείραμα.

Το IF εκφράζει τη σχετική βελτίωση στο χρόνο ημιζωής (το $IF_x = 2$ υποδηλώνει ότι ο χρόνος ημιζωής της παραλλαγής x είναι διπλάσιος από αυτόν του άγριου τύπου στο ίδιο πείραμα).

Με βάση μια εκτίμηση των διακυμάνσεων των αντιγράφων σε ένα πείραμα το $IF < 0,7$ ή $IF > 1,3$ θεωρείται σημαντικό.

Η μονάδα του k_x είναι (ημέρα)⁻¹.

	Παράλλαξη	αφ. Πειράματος	πεχή 8 χωρίς πρωτ. k ^{*)} IF ^{*)}	πεχή 8 + αλκαλίσωση k _p IF	πεχή 10 χωρίς πρωτ. k _p IF
5	Άγριος τύπος	3	0,02	0,48	0,19
		5	0,02	0,40	0,16
		6	0,00	0,34	0,09
		7	0,01	0,52	0,22
		8 a	0,01	0,50	0,09
10		b	0,01	0,52	0,07
	D96N	3	0,00	0,21 2,3	0,15 1,3
		5	0,02	0,26 1,6	n.d.
	D111N	3	0,00	0,50 1	0,16 1,2
15		5	0,02	0,31 1,3	0,13 1,2
	E56Q	3	0,01	0,22 2,2	0,14 1,4
	D96L	6	0,01	0,17 2	0,08 1,2
		7	0,00	0,23 2,3	0,09 2,6
	R209A/E210A/D96L	7	0,02	0,36 1,4	0,10 2,3
20	E210Q/D242N/D254N	7	0,02	0,49 1	n.d.

Στο απορρυπαντικό σε πεχή 8 το *k είναι σε όλες τις περιπτώσεις πολύ μικρό, και λόγω του σύντομου χρόνου αποθήκευσης (7 ημέρες, περίπου το 90% της παραμένουσας δραστητικότητας) δεν προσδιορίζεται με μεγάλη ακρίβεια. Έτσι το IF δεν υπολογίστηκε.

25 Συμπερασματικά ένας αριθμός των ελεγχθέντων παραλλαγών έχει βελτιωμένη αντοχή στην πρωτεολυτική αποδόμηση, και σχεδόν όλες είχαν βελτιωμένη αντοχή σε αλκαλικές συνθήκες.

Παράδειγμα 12

30 Ειδική δραστητικότητα

Για τις ακολούθως δεικνυόμενες παραλλαγές λιπάσης μετρήθηκε μια μεγαλύτερη ειδική δραστητικότητα (ποσότητες διασπώμενων μορίων υποστρώματος ανά μονάδα χρόνου ανά μονάδα ποσότητας) συγκριτικά με τον άγριο τύπο (wt). Αυτό σημαίνει ότι αυτές οι λιπάσες έχουν μια ανώτερη απόδοση υδρόλυσης του πραγματικού υποστρώματος.

35 Οι λιπάσες ζυμώθηκαν και καθαρίστηκαν με τον ίδιο τρόπο. Οι καθαρισμένες λιπάσες ελέχθηκαν με ένα τυπικό προσδιορισμό LU (Αναλυτική μέθοδος, εσωτερικός αριθμός NOVO NORDISK AF 95/6-GB 1991,02,07). Το δείγμα αναλύθηκε δύο φορές, και οι μέσες τιμές καταχωρήθηκαν σε πίνακα. Η ποσότητα της πρωτεΐνης εκτιμήθηκε με μετρήσεις οπτικής πυκνότητας με φασματοφωτόμετρο Shimadzu, χρησιμοποιώντας μήκος κύματος 280 nm. Το δείγμα θεωρήθηκε καθαρό όταν η αναλογική τιμή του OD280 διαιρούμενη δια του OD260 ήταν μεγαλύτερη από

40 1,6, μαζί με μια μόνη ζώνη ηλεκτροφόρησης πηκτής SDS πολυακρυαμίδου.

Humicola lanuginosa

Ειδική δραστητικότητα LU/OD280

D111N

4290*

E56A

4890*

L206V

4750

45 R209*/E210*

6686

R209A/E210A/D96L

4818

wt

3790

*δοκιμάστηκαν μόνο άπαξ.

ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΑΛΛΗΛΟΥΧΙΑΣ

- (1) ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ:
- 5 (i) ΚΑΤΑΧΩΡΗΤΗΣ: Novo Nordisk A/S
(ii) ΤΙΤΛΟΣ ΤΗΣ ΕΦΕΥΡΕΣΗΣ: Παρωλλαγές λιπαρίας
(iii) ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΛΛΗΛΟΥΧΙΩΝ: 2
(iv) ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑΣ:
(A) ΠΑΡΑΛΗΠΤΗΣ: Novo Nordisk A/S
10 (B) ΟΔΟΣ: Novo Alle
(C) ΠΟΛΗ: Bagsvaerd
(E) ΧΩΡΑ: Δανία
(F) ΤΑΧ. ΚΩΔΙΚΑΣ: 2880
- 15 (v) ΑΝΑΓΝΩΣΙΜΗ ΜΟΡΦΗ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗ:
(A) ΤΥΠΟΣ ΜΕΣΟΥ: Δισκέτα Floppy
(B) ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗΣ: IBM PC συμβατός
(C) ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ: PC-DOS/MS-DOS
(D) ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: Patent In Release #1.0, Version #1.25
20
- (vi) ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΡΕΧΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ:
(A) ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ:
(B) ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ:
(C) ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ:
25
- (vii) ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ:
(A) ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ: DK 2196/90
(B) ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ: 13 ΣΕΠ. 1990
30
- (vii) ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ:
(A) ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ: DK 2194/90
(B) ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ: 13 ΣΕΠ. 1990
35
- (vii) ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ:
(A) ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ: DK 2195/90
(B) ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ: 13 ΣΕΠ. 1990
40
- (viii) ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΥ ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ/ΠΡΑΚΤΟΡΑ
(A) ΟΝΟΜΑ: Thalsøe-Madsen, Birgit
(C) ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΗΣ/ΣΥΝΟΨΗΣ: 3520,204-WO
45
- (ix) ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:
(A) ΤΗΛΕΦΩΝΟ: +45 4444 8888
(B) TELEFAX: +45 4449 3256
(C) TELEX: 37304

290

(2) ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ SEQ ID NO: 2:

(i) ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΛΛΗΛΟΥΧΙΑΣ:

(A) ΜΗΚΟΣ: 291 αμινοξέα

(B) ΤΥΠΟΣ: αμινοξύ

(D) ΤΟΠΟΛΟΓΙΑ: γραμμική

(ii) ΤΥΠΟΣ ΜΟΡΙΟΥ: πρωτεΐνη

(xi) ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΛΛΗΛΟΥΧΙΑΣ: SEQ ID NO: 2:

```

Met Arg Ser Ser Leu Val Leu Phe Phe Val Ser Ala Trp Thr Ala Leu
 1           5           10
Ala Ser Pro Ile Arg Arg Glu Val Ser Gln Asp Leu Phe Asn Gln Phe
          20           25           30
Asn Leu Phe Ala Gln Tyr Ser Ala Ala Ala Tyr Cys Gly Lys Asn Asn
          35           40           45
Asp Ala Pro Ala Gly Thr Asn Ile Thr Cys Thr Gly Asn Ala Cys Pro
          50           55           60
Glu Val Glu Lys Ala Asp Ala Thr Phe Leu Tyr Ser Phe Glu Asp Ser
          65           70           75           80
Gly Val Gly Asp Val Thr Gly Phe Leu Ala Leu Asp Asn Thr Asn Lys
          85           90           95
Leu Ile Val Leu Ser Phe Arg Gly Ser Arg Ser Ile Glu Asn Trp Ile
          100          105          110
Gly Asn Leu Asn Phe Asp Leu Lys Glu Ile Asn Asp Ile Cys Ser Gly
          115          120          125
Cys Arg Gly His Asp Gly Phe Thr Ser Ser Trp Arg Ser Val Ala Asp
          130          135          140
Thr Leu Arg Gln Lys Val Glu Asp Ala Val Arg Glu His Pro Asp Tyr
          145          150          155          160
Arg Val Val Phe Thr Gly His Ser Leu Gly Gly Ala Leu Ala Thr Val
          165          170          175
Ala Gly Ala Asp Leu Arg Gly Asn Gly Tyr Asp Ile Asp Val Phe Ser

```


180										185					190				
Tyr	Gly	Ala	Pro	Arg	Val	Gly	Asn	Arg	Ala	Phe	Ala	Glu	Phe	Leu	Thr				
		195					200					205							
Val	Gln	Thr	Gly	Gly	Thr	Leu	Tyr	Arg	Ile	Thr	His	Thr	Asn	Asp	Ile				
	210					215					220								
Val	Pro	Arg	Leu	Pro	Pro	Arg	Glu	Phe	Gly	Tyr	Ser	His	Ser	Ser	Pro				
225					230					235					240				
Glu	Tyr	Trp	Ile	Lys	Ser	Gly	Thr	Leu	Val	Pro	Val	Thr	Arg	Asn	Asp				
				245					250					255					
Ile	Val	Lys	Ile	Glu	Gly	Ile	Asp	Ala	Thr	Gly	Gly	Asn	Asn	Gln	Pro				
			260					265					270						
Asn	Ile	Pro	Asp	Ile	Pro	Ala	His	Leu	Trp	Tyr	Phe	Gly	Leu	Ile	Gly				
		275					280					285							
Thr	Cys	Leu																	
	290																		

EP/15153

ΑΞΙΩΣΕΙΣ

5 1. Μια ενζυματικώς δραστική παραλλαγή λιπάσης από μια γονική λιπάση η οποία γονική λιπάση περιλαμβάνει μια καταλυτική τριάδα δίκην Ορυπίνης περιλαμβάνουσα μια δραστική σερίνη κείμενη σε ένα κλπ' εξοχόν υδρόφοβο, επιμήκη θύλακα σύνδεσης του μορίου της λιπάσης, και περιλαμβάνουσα μια επιφανειακή δομή βρόχου η οποία καλύπτει την ενεργή σερίνη όταν η λιπάση βρίσκεται σε ανενεργή μορφή, η οποία επιφανειακή δομή βρόχου μετατοπίζεται προς έκθεση των καταλοίπων ενεργών κέντρων όταν η λιπάση ενεργοποιείται μέσω αυτών δημιουργώντας μια λιπιδική ζώνη επαφής κείμενη στο τμήμα της δομής λιπάσης που περιέχει το ενεργό κατάλοιπο σερίνης που συνίσταται από μια επιφάνεια με αυξημένο επιφανειακό υδρόφοβο χαρακτήρα (υδροφοβία) η οποία αλληλαντιδρά με το λιπιδικό υπόστρωμα στην ή κατά τη διάρκεια της υδρόλυσης, όπου το ηλεκτροστατικό φορτίο ή/και η υδροφοβία της λιπιδικής ζώνης επαφής έχει μεταβληθεί μέσω εξήλειψης ή αντικατάστασης ενός ή περισσότερων αρνητικά φορτισμένων καταλοίπων αμινοξέων της λιπιδικής ζώνης επαφής μέσω ουδέτερου ή θετικά φορτισμένου καταλοίπου (-ων) αμινοξέων, ή/και μέσω της αντικατάστασης ενός ή περισσότερων ουδέτερων κατάλοιπων αμινοξέων με θετικώς φορτισμένο κατάλοιπο (-α) αμινοξέων, ή/και με εξάλειψη ή αντικατάσταση ενός ή περισσότερων υδρόφιλων καταλοίπων αμινοξέων με υδρόφοβο κατάλοιπο (-α) αμινοξέων, υπό τον όρο ότι η ρηθείσα παραλλαγή λιπάσης είναι διαφορετική από τις παραλλαγές μιας τέτοιας γονικής λιπάσης αυτομονώσιμη από τον *Pseudomonas putida* ATCC 53552, στην οποία το Gln στη θέση 127 έχει αντικατασταθεί με Arg ή/και το κατάλοιπο Phe στη θέση 207 έχει αντικατασταθεί με Thr, Gly, Lys ή Ala.

25 2. Μια παραλλαγή λιπάσης σύμφωνα με την αξίωση 1, όπου ένα ή περισσότερα κατάλοιπα γλουταμινικού οξέος ή ασπαρτικού οξέος της ρηθείσας λιπιδικής ζώνης επαφής έχουν αντικατασταθεί με γλουταμίνη, ασπαργίνη, αλανίνη, λευκίνη, βαλίνη, σερίνη, θρεονίνη, λυσίνη ή αργινίνη.

3. Μια παραλλαγή λιπάσης σύμφωνα με την αξίωση 1 ή 2, όπου η γονική λιπάση είναι μια μικροβιακή λιπάση.

30 4. Μια παραλλαγή λιπάσης σύμφωνα με την αξίωση 3, όπου η γονική λιπάση είναι μια μυκητιακή λιπάση, κατά προτίμηση εξαγόμενη από ένα στέλεχος του *Humicola* ή *Rhizomucor*.

5. Μια παραλλαγή λιπάσης σύμφωνα με την αξίωση 4, όπου η γονική λιπάση είναι μια λιπάση *Rhizomucor miehei*.

35 6. Μια παραλλαγή λιπάσης σύμφωνα με την αξίωση 5, όπου ένα ή περισσότερα κατάλοιπα αμινοξέα αντικαθίστανται ως ακολούθως:

40 D91N,K,R,A,V,L,S,T·
D256N,K,R,A,V,L,S,T·
D226N,K,R,A,V,L,S,T·
D61N,K,R,A,V,L,S,T·
D113N,K,R,A,V,L,S,T·
E201Q,K,R,A,V,L,S,T· ή
D243N,K,R,A,V,L,S,T.

45 7. Μια παραλλαγή λιπάσης σύμφωνα με την αξίωση 4, όπου η γονική λιπάση είναι μια λιπάση *Humicola lanuginosa*.

8. Μια παραλλαγή λιπάσης σύμφωνα με την αξίωση 7, όπου ένα ή περισσότερα κατάλοιπα αμινοξέων αντικαθίστανται ως ακολούθως:

- 5 E87Q,K,R,A,N,T,S,L,V·
D254N,K,R,A,Q,T,S,L,V·
D242N,K,R,A,Q,T,S,L,V·
E210Q,K,R,A,N,T,S,L,V·
E56Q,K,R,A,N,T,S,L,V·
D96N,K,R,A,Q,T,S,L,V·
10 D111N,K,R,A,Q,T,S,L,V·
D62A,Q,N,T,S,K,R,L,V·
E219A,Q,N,T,S,K,R,L,V·
E234A,Q,N,T,S,K,R,L,V·
E57A,Q,N,T,S,K,R,L,V·
15 E99A,Q,N,T,S,K,R,L,V·
D27A,Q,N,T,S,K,R,L,V·
E239A,Q,N,T,S,K,R,L,V·

T267K,R·
20 S85K,R·
T226K,R·
N88K,R·
N92K,R·
I255K,R·
25 I202K,R·
L206K,R·
R209A·
L259K,R·
V203K,R· ή
30 L227K,R· ειδικότερα μια παραλλαγή λιπάσης περιλαμβάνονται τις ακόλουθες αντικαταστάσεις:

- E87Q + D254N + D242N + E210Q·
E87Q + D254N + E210Q·
D96N + E87Q + D254N·
35 R209A + E210A·
R209A + R210A + D96L· ή
E210Q + D242N + D254N

9. Μια παραλλαγή λιπάσης σύμφωνα με την αξίωση 3, όπου η γονική λιπάση είναι μια λιπάση ζυμομύκητα, π.χ. εξαγόμενη από ένα στέλεχος *Candida*, ή μια βακτηριακή λιπάση, π.χ. εξαγόμενη από ένα στέλεχος *Pseudomonas*.

10. Μια δομή DNA περιλαμβάνουσα μια αλληλουχία DNA κωδικοποιούσα μια παραλλαγή λιπάσης σύμφωνα με οποιαδήποτε των αξιώσεων 1-9.

- 45 11. Ένας ανασυνδυασμένος φορέας έκφρασης ο οποίος φέρει μια δομή DNA σύμφωνα με την αξίωση 10.

12. Ένα κύτταρο το οποίο μεταμορφώνεται με μια δομή DNA σύμφωνα με την αξίωση 33 ή ένα φορέα σύμφωνα με την αξίωση 11.

5 13. Ένα κύτταρο σύμφωνα με τη αξίωση 12 το οποίο είναι ένα μυκητιακό κύτταρο. π.χ. ανήκον στο γένος *Aspergillus*, όπως *A. niger*, *A. oryzae*, ή *A. nidulans*; ένα κύτταρο ζυμομύκητα. π.χ. ανήκον σε ένα στέλεχος *Saccharomyces*, όπως *S. cerevisiae*, ή ένα μεθυλοτροφικό ζυμομύκητα από το γένος *Hansenula*, όπως *H. polymorpha*, ή *Phichia*, όπως *P. pastoris*; ή ένα βακτηριακό κύτταρο. π.χ. που ανήκει σε ένα στέλεχος *Bacillus*, όπως *B. subtilis*, ή *B. lentus*.

10 14. Ένα κύτταρο σύμφωνα με την αξίωση 12 το οποίο είναι ένα φυτικό κύτταρο, π.χ. που ανήκει στα *Solanaceae*, όπως *Solanum tuberosum*, ή *Nicotiana glauca*.

15 15. Μια μέθοδος παραγωγής μιας παραλλαγής λιπάσης σύμφωνα με οποιαδήποτε των αξιώσεων 1-9, όπου ένα κύτταρο σύμφωνα με οποιαδήποτε των αξιώσεων 12-14 καλλιεργείται ή αναπτύσσεται υπό συνθήκες αγωγίμης στην παραγωγή της παραλλαγής λιπάσης, και επομένως η παραλλαγή λιπάσης ανακτάται από την καλλιέργεια ή το φυτό.

20 16. Ένα απορρυπαντικό πρόσθετο περιέχον μια παραλλαγή λιπάσης σύμφωνα με οποιαδήποτε από τις αξιώσεις 1-9, κατ' επιλογήν με τη μορφή μη κονιώδους κόκκου, σταθεροποιημένου υγρού ή προστατευμένου ενζύμου.

17. Ένα απορρυπαντικό πρόσθετο σύμφωνα με την αξίωση 16 το οποίο περιλαμβάνει 0,02-200 χλστγρ. ενζυμικής πρωτεΐνης/γρ. του πρόσθετου.

25 18. Ένα απορρυπαντικό πρόσθετο σύμφωνα με την αξίωση 16 ή 17 το οποίο επιπροσθέτως περιέχει ένα άλλο ένζυμο όπως μια πρωτεάση, αμυλάση, υπεροξειδάση ή/και κυταρινάση.

19. Μια απορρυπαντική σύνθεση περιέχουσα μια παραλλαγή λιπάσης σύμφωνα με οποιαδήποτε των αξιώσεων 1-9.

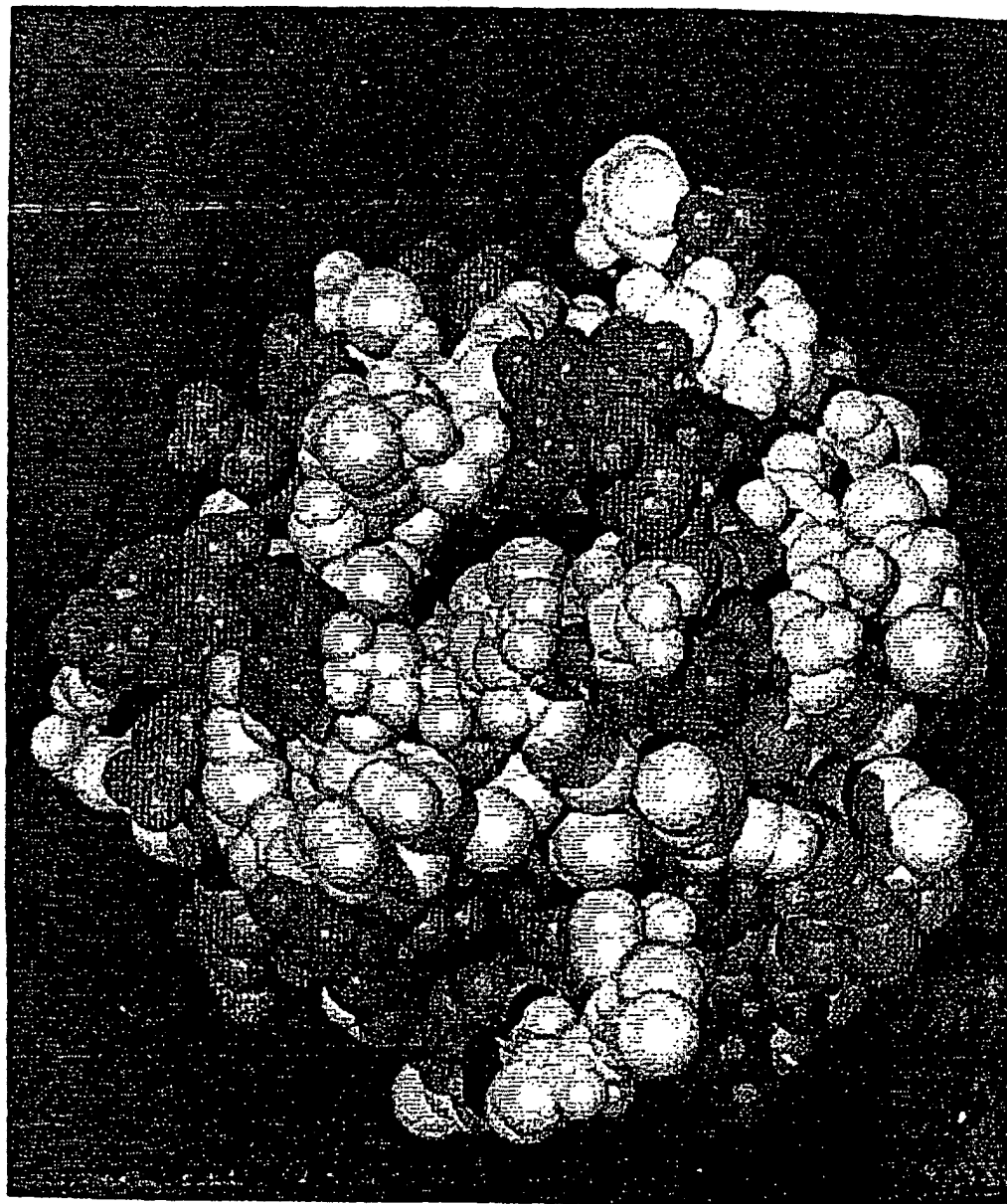
30 20. Μια απορρυπαντική σύνθεση σύμφωνα με την αξίωση 19 η οποία επιπροσθέτως περιέχει ένα άλλο ένζυμο όπως μια πρωτεάση, αμυλάση, υπεροξειδάση ή/και κυταρινάση.

ΤΙΤΛΟΣ

Παραλλαγές λιπάσης

Περίληψη

Οι λιπάσες που περιέχουν μια δίκην θρυψίνης καταλυτική τριάδα περιλαμβάνουσα μια ενεργή σερίνη κείμενη σε ένα κατ' εξοχήν υδρόφοβο, επιμήκη θύλακα σύνδεσης του μορίου της λιπάσης, ο οποίος θύλακας αποτελεί μέρος της και περιβάλλεται από μια λιπιδική ζώνη επαφής, μεταλλάσσονται μέσω εξάλειψης ή αντικατάστασης ενός ή περισσότερων καταλοίπων αμινοξέων στη λιπιδική ζώνη επαφής έτσι ώστε να μεταβάλλεται το ηλεκτροστατικό φορτίο ή/και ο υδρόφοβος χαρακτήρας της λιπιδικής ζώνης επαφής, ή έτσι ώστε να μεταβάλλεται η επιφανειακή συμμορφία της λιπιδικής ζώνης επαφής της λιπάσης.

Елх. 1а

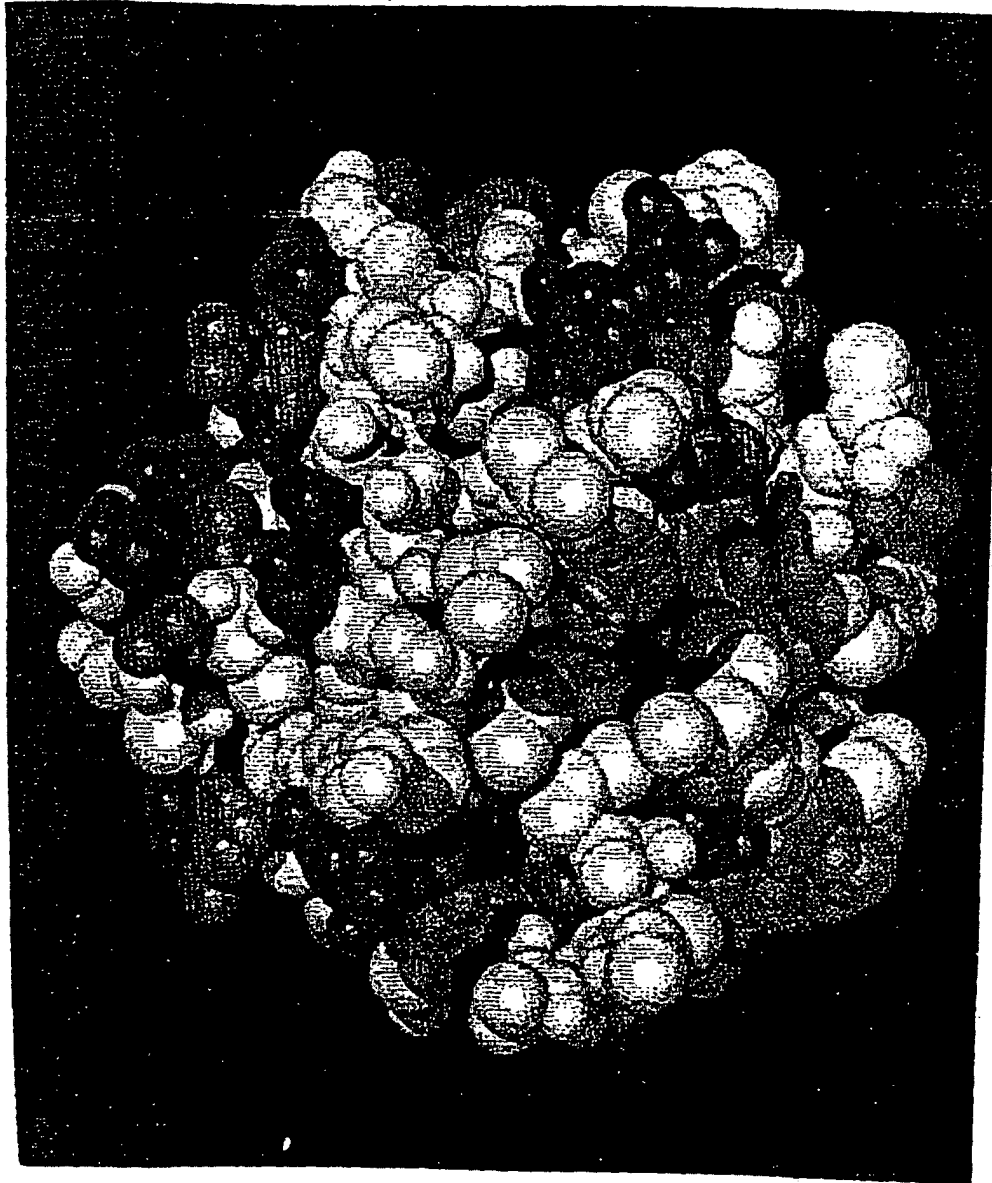

Fig. 1β

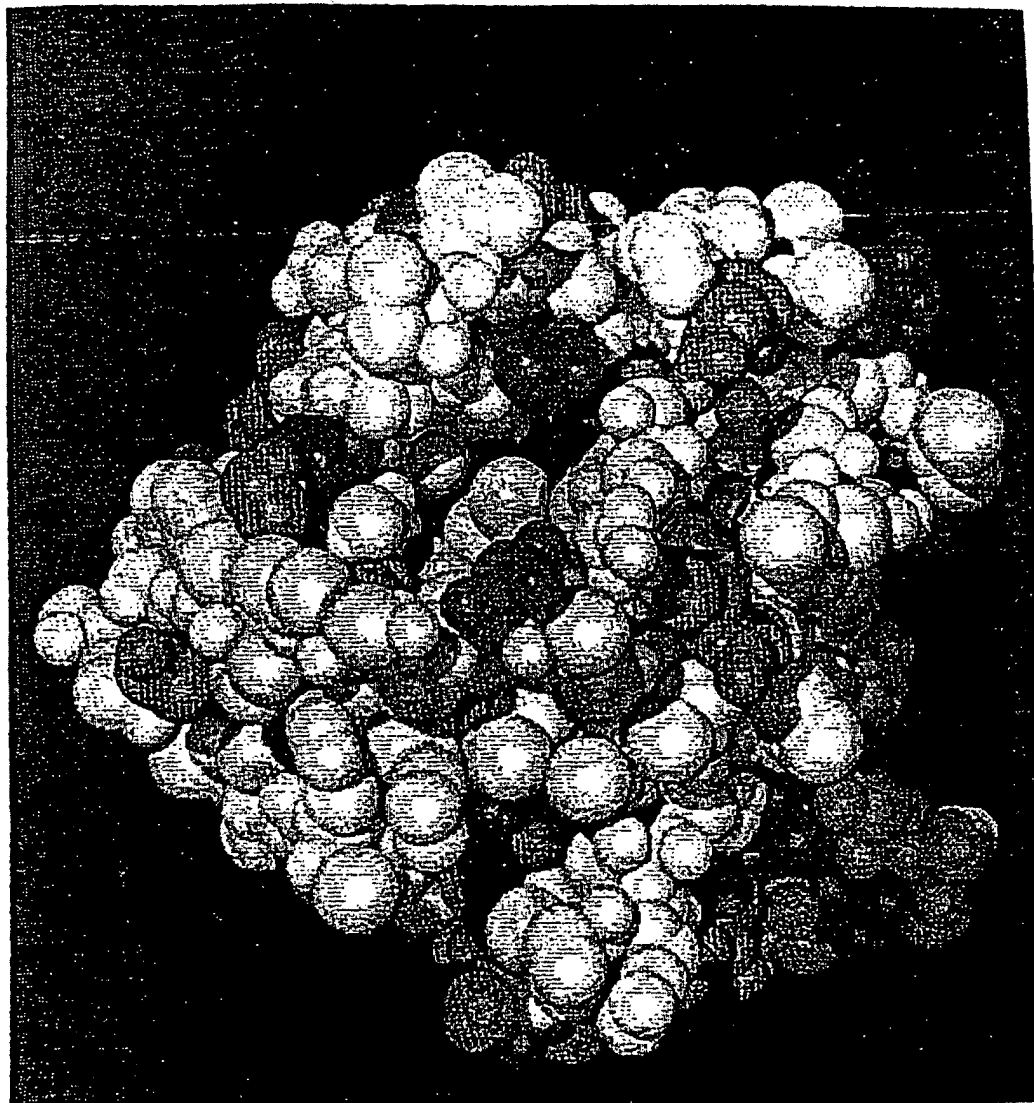
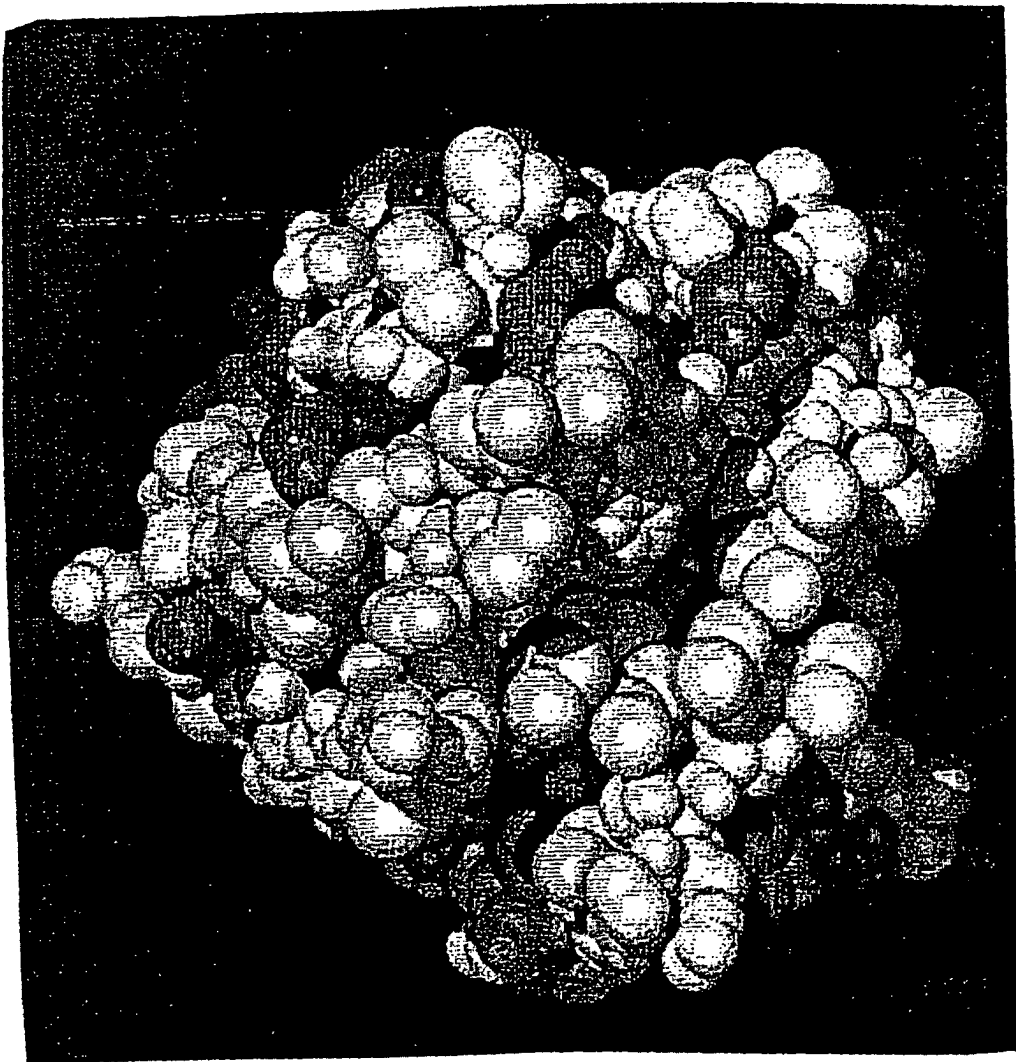
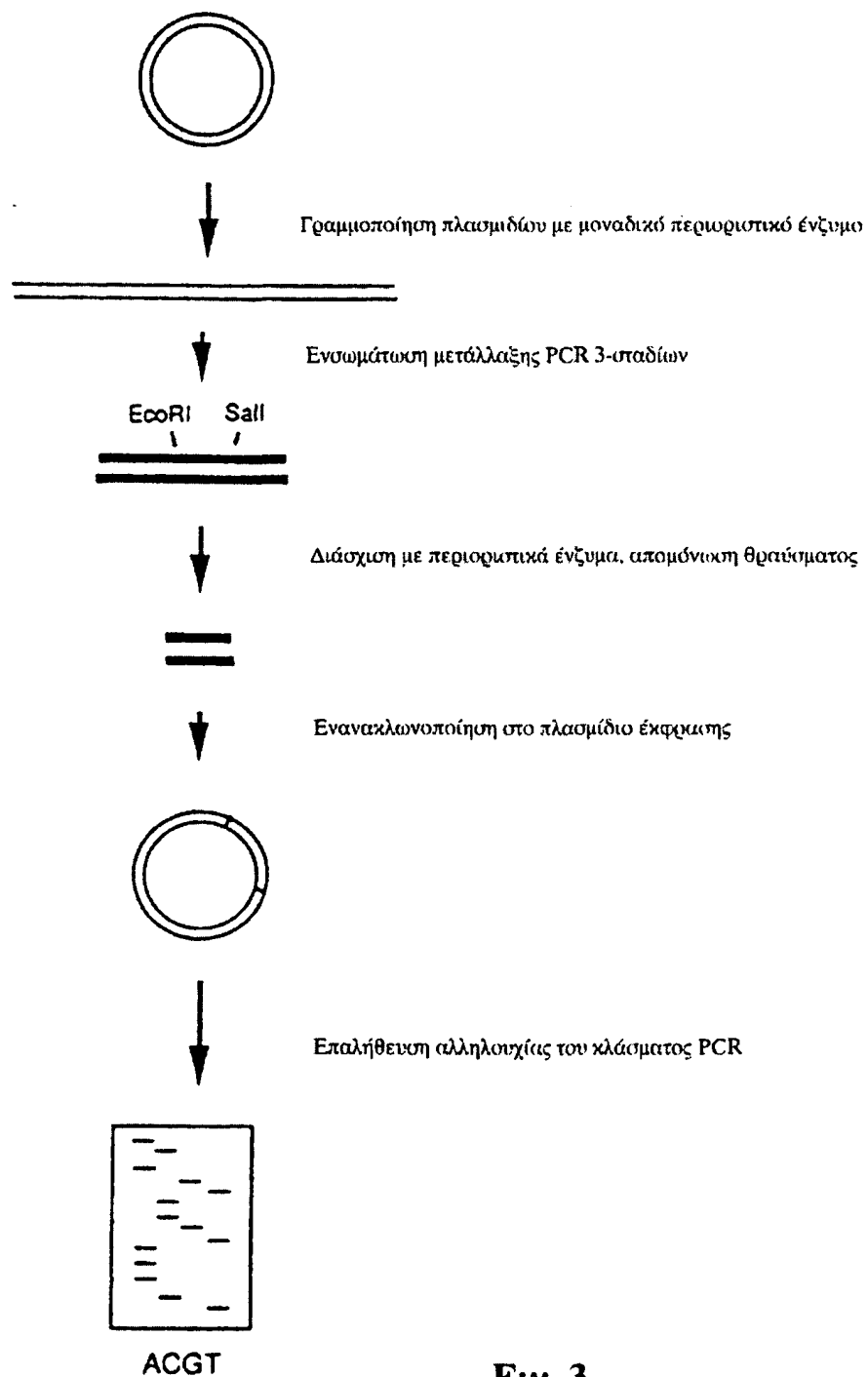

Fig. 2a

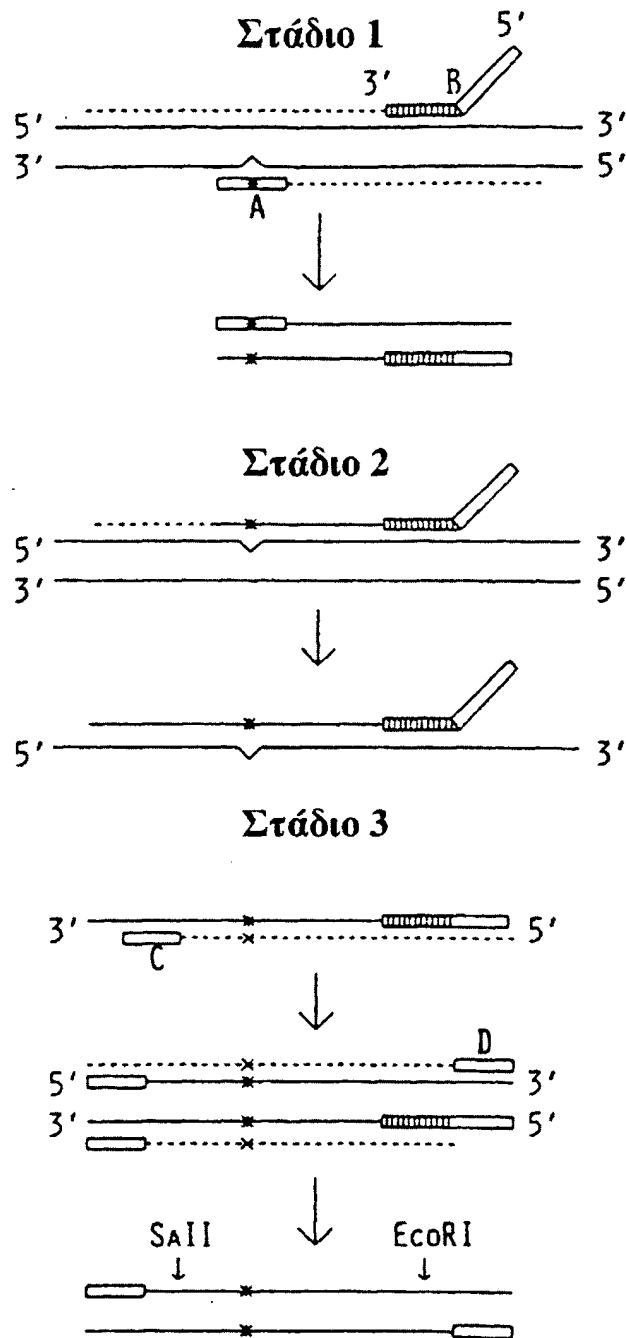

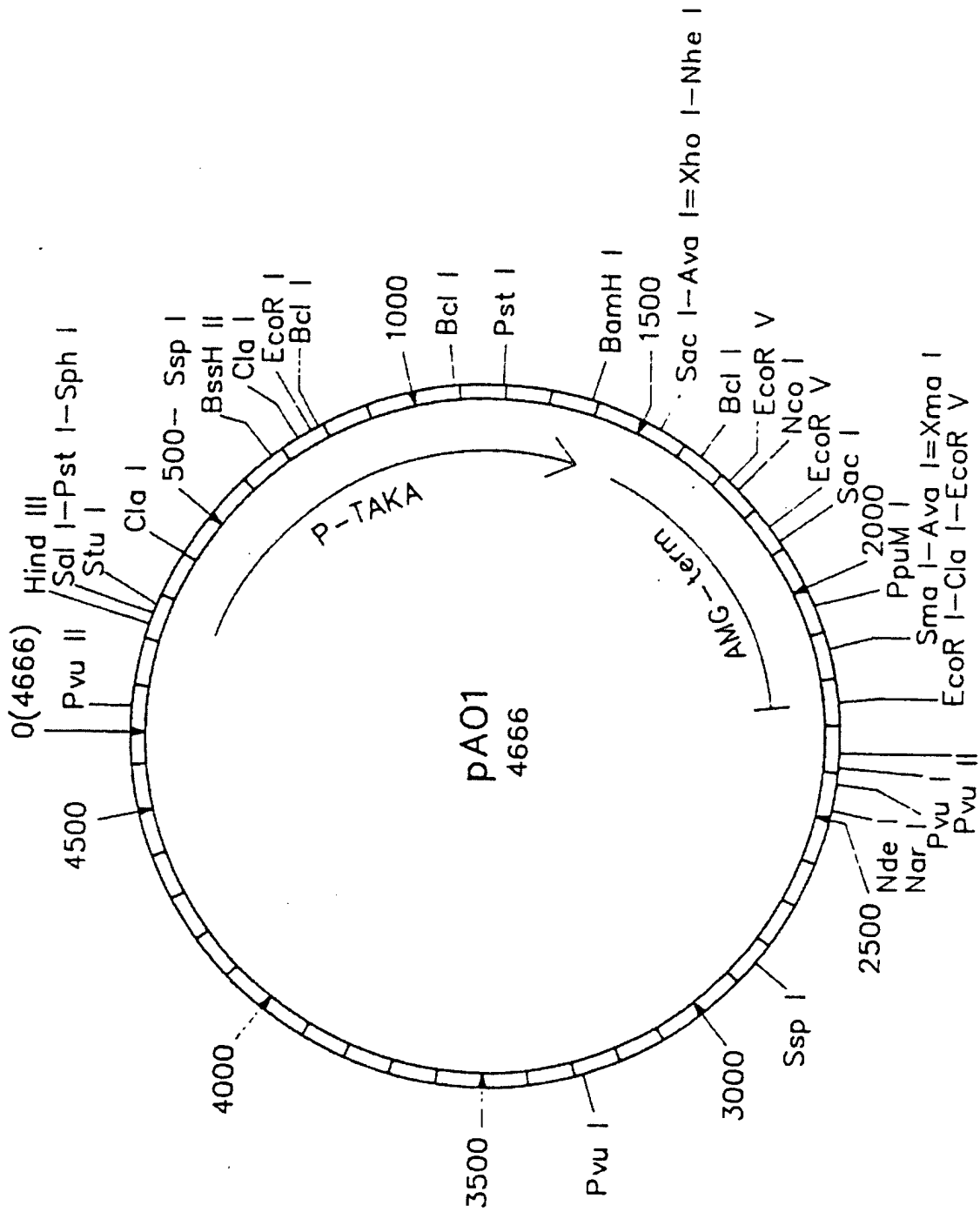
Етх. 2β

Εικ. 3

Ειχ. 4

Elk. 5

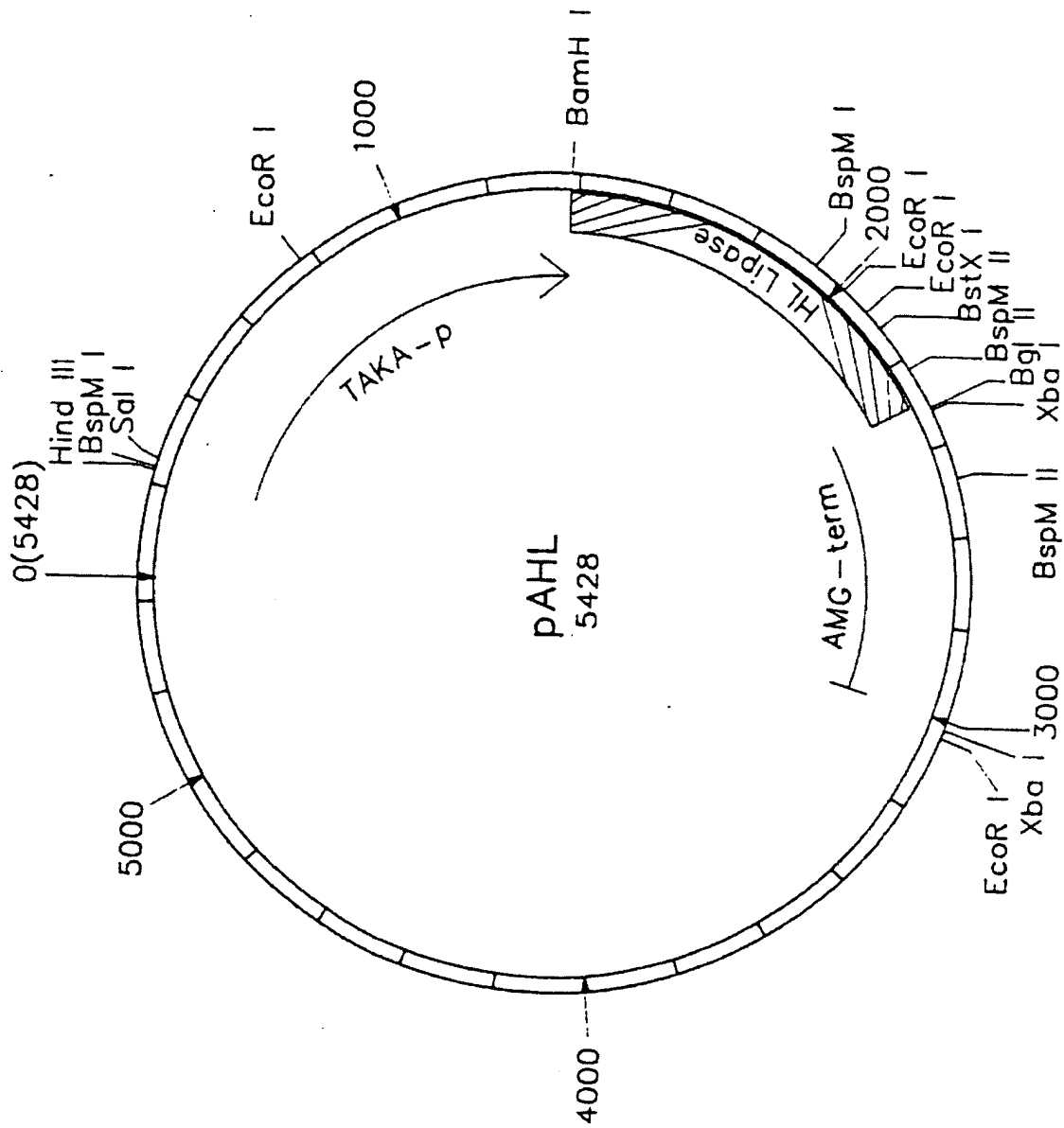
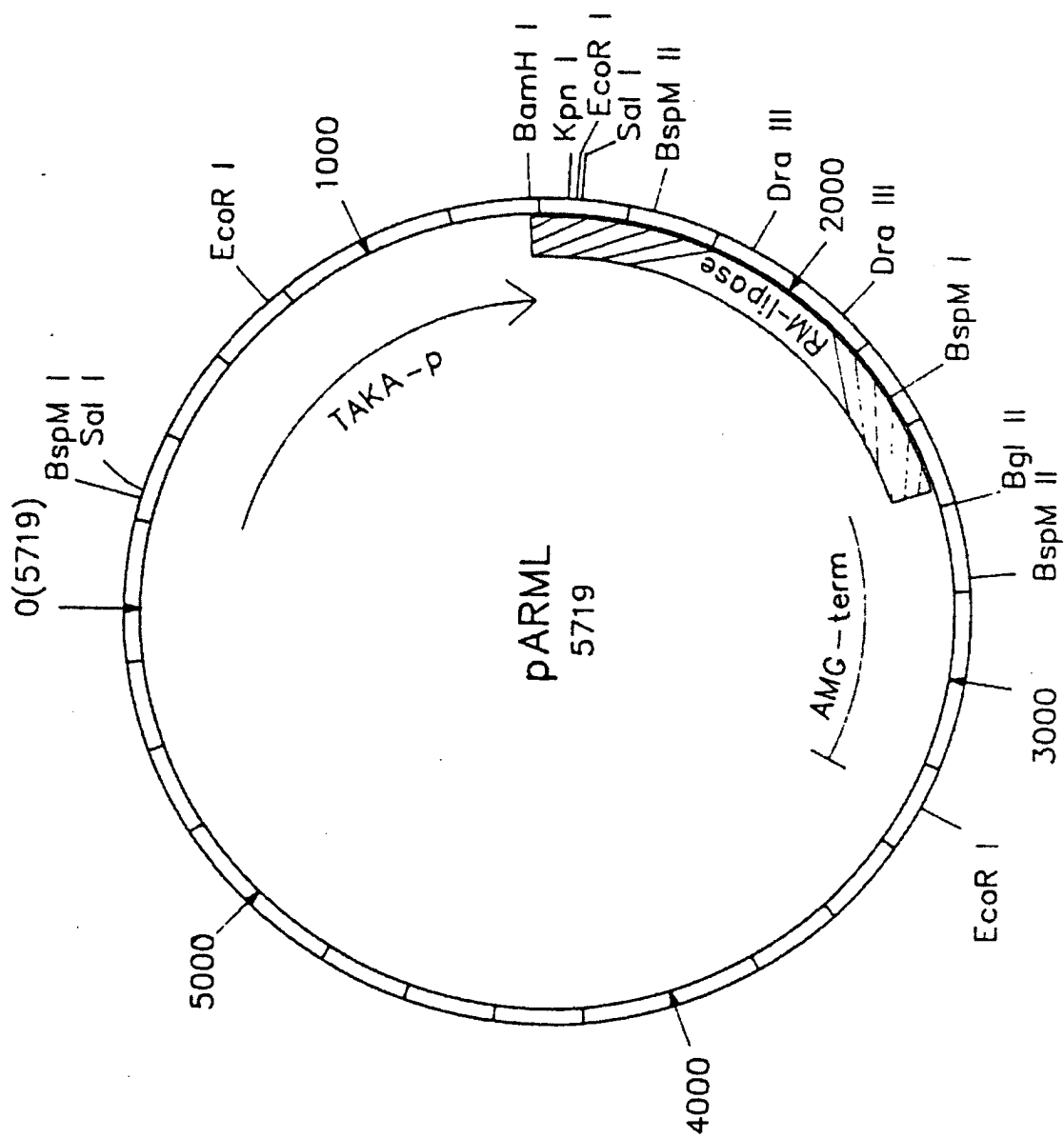

Fig. 6

Ex. 7